PROSVETNI DELAVEC

LIST DELAVCEV V VZGOJNOIZOBRAŽEVALNIH ZAVODIH

LJUBLJANA,
26. DECEMBRA 1968
LETO XIX
ŠT. 21

KONGRESNE MISLI

Pozornost je bila usmerjena na idejno, vzgojno in politično poslanstvo šole v naši družbi

Bogastvo misli, zavzetnost in oster kritičen odnos do naše stvarnosti, ki jo gradimo in snujemo — to so poglavitne značilnosti VI. kongresa ZKS. Kongresne razprave in sprejeti dokumenti so odraz te stvarnosti in odločne volje komunistov, da skupaj z vsemi delovnimi ljudmi oblikujejo in razvijajo naše družbene sile za humano socialistično družbo jutrišnjega dne.

Morda je ena najpomembnejših značilnosti kongresnih razprav odločna usmeritev k nekaterim dejavnikom družbenega razvoja. Manj je bilo slišati preštevanj in merjenja samo materialnih sil. Na vseh področjih družbene dejavnosti se je v različnih oblikah z vso prepričljivostjo prebila v ospredje potreba po znanju in znanosti kot odločilni sili za našo nadaljnjo pot do razvite, demokratične in socialistične družbe. Od zahtev po znanstveno utemeljenem programiranju družbenega razvoja do večje uporabe znanosti v metodah in vsebini političnega delovanja — povsod so se misli in predlogi opirali predvsem na ugotovitev, da nam je potrebno zlasti VEČ ZNANJA in da mora to znanje priti dejansko DO IZRAZA pri urejanju naših skupnih zadev. Zveza komunistov Slovenije je s svojimi kongresnimi dokumenti odločno usmerila svojo politično akcijo na družbeno uveljavljanje strokovnega, intelektualnega, družbeno čimbolj osveščenega znanja.

Tako uveljavljanje je seveda širši proces. Na eni strani gre za odpiranje vseh sredin za večjo uveljavitev strokovnosti in znanja, na drugi strani pa za kvaliteto in družbeno osveščenost te strokovnosti in njeno pripravljenost, da prevzema tudi odgovornost za predložene rešitve. Na obeh straneh nam najbrž še marsikaj manjka, zato pomeni izvajanje kongresnih stališč ZK predvsem in v prvi vrsti boj za dejansko KVALITETO vseh dejavnikov, ki sodelujejo v družbenem življenju. Ni videti pravih razlogov za mnenje, da so morda nestrokovnost, zaprtost, sebičnost, ozki prakticizem in težnje po monopoliziranju oblasti in podobni neprijetni spremljevalci našega življenja lahko navzoči samo v nekaterih področjih družbe — recimo v politiki, gospodarstvu itd.

Za uveljavljanje resničnih kvalitet je potrebna prizadevnost in boj vseh sposobnih in za socializem, to je za napredek in človeško srečo zavzetih ljudi.

Nobenega nesporazuma ni okoli stalno navzočega vprašanja, da je za področje izobraževanja in vzgoje potrebno več vsestranske družbene skrbi. Soglasna je bila ocena, čeprav morda oblikovana tudi z različnih izhodišč, da naša šola zaostaja za potrebami in tempom našega razvoja.

Ob jasni orientaciji do materialnih odnosov je težišče pozornosti delegatov vendarle bilo usmerjeno na idejno, vzgojno in politično poslanstvo šole v naši družbi. Očitno je, da kljub nezavidni materialni situaciji med komunisti s tega področja prevladuje zavest, da družba na noben način ne more zanemarjati vzgojnih, moralnih in idejnih funkcij šole. Prizadevanje za uveljavljanje teh funkcij je sestavni del boja za demokratizacijo in humanizacijo družbenih odnosov.

Splošna ocena javnosti je, da je dal kongres močno spodbudo nadaljnji demokratizaciji naše družbe. Najbrž ni odveč opozoriti še enkrat, da boj za demokratične in humane odnose ne more biti omejen na politično in samoupravno življenje. V šoli se mladi ljudje prvič srečujejo z družbenimi odnosi in od VZGOJNE PRAKSE je predvsem odvisno, kakšne predstave in izkušnje o demokratizaciji in humanizmu si pridobivajo. Vzgojni dualizem ni le v tem, da bi šola učila eno, resnično življenje okoli nje pa bi bilo drugačno. Najtežje poteze tega dualizma so prav v razhajanju med poukom in praktičnimi izkušnjami že znotraj šole same.

Slovenski komunisti na svojem kongresu prav gotovo niso odkrili nekih novih rešitev usodnega pomena za našo družbo, lahko pa trdimo, da so uspešno pokazali, kateri so ključni problemi našega družbenega razvoja v tem prostoru in času. Odziv javnega mnenja je že doslej potrdil visoko stopnjo skladnosti med temi stališči in splošnimi družbenimi interesi. Vse občane naše dežele pa vabimo k skupnemu delu za ustvarjanje takih družbenih razmer, ki bodo v največji meri omogočile svoboden ustvarjalen razvoj človeka.

S tem tudi Zveza komunistov kot celota uresničuje svojo zgodovinsko vlogo.

POLDE KEJŽAR

SAMODOGOVARJANJE IŠČE USTREZNO MESTO

NAGRAJEVANJE PO DELU — ŠE VEDNO NEREŠENO VPRAŠANJE

Pred dobrim letom je pojem družbenega dogovora doživel svojo družbeno afirmacijo, ko je bilo ugotovljeno, da je nevzdržen materialni položaj ter neurejeno financiranje na področju vzgoje in izobraževanja moč urediti v smislu družbenega dogovarjanja, ki na eni strani ohranja kvaliteto samoupravljanja, na drugi strani pa naj to dobi tudi svojo pravno podlago. Prvi rezultati prizadevanj ob družbenem dogovarjanju so bila stališča izvršnega sveta skupščine SR Slovenije o saniranju materialnega položaja vzgoje in izobraževanja. Sledil je podpis družbenega dogovora med republiško skupnostjo izobraževanja in republiškim odborom sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije o vrednotenju dela šolskih zavodov in prav sedaj potekajo intenzivne razprave na republiški ravni, pa tudi v občinah o uveljavitvi stališč družbenega dogovora.

Če je pojem družbenega dogovora pomenil pred dobrim letom predvsem intenzivno prizadevanje sindikatov pri iskanju poti, kako urediti položaj na področju vzgoje in izobraževanja, je sredi letošnjega leta dobil svojo pravno osnovo v temeljnem zakonu o ugotavljanju in delitvi dohodka v delovnih organizacijah, kjer je postal družbeni dogovor zakonsko potrjen, ko postaja dogovor za podpisnike obveznost.

Družbeni dogovor ter izpolnjevanje tega dogovora predstavlja praktično le začetno fazo pri urejanju materialne osnove na področju vzgoje in izobraževanja ter drugih dejavnosti, katerih položaj naj bi urejali podobni dogovori. Druga, nič manj težavna faza se pričenja znotraj samih delovnih organizacij, med samimi kolektivi ter posameznimi ustanovami določene dejavnosti. Družbeni dogovor vsekakor lahko postavi le načelna izhodišča, konkretna realizacija teh izhodišč pa postaja stvar ožjih družbenih asociacij. Menim, da je o tej drugi fazi potrebno spregovoriti danes še toliko bolj, ker pričakujemo, da se bodo v prihodnjem letu le realizirala nekatera osnovna stališča družbenega dogovora in se bomo lahko lotili vprašanj, ki smo jih sedaj v naših kolektivih zavestno, vendar iz objektivnih razlogov zapostavljali.

Med takšna vprašanja sodi nedvomno **problematika notranje delitve v kolektivih, problematika nagrajevanja po rezultatih dela.** Naj omenim le nekatere vzroke, zaradi katerih je bilo to vprašanje v delovnih organizacijah zapostavljeno:

— delovne organizacije niso prejemale sredstev za opravljeno delo kot resnično nadomestilo za opravljeno delo,

— šolski zavodi niso bili stimulirani za kvaliteto dela,

— povprečen osebni dohodek je bil tako majhen, da mu ni bilo mogoče odtegniti večjega dela za nagrajevanje kvalitete in

— meril za kvaliteto ni bilo, nekateri poizkusi pa so bili preveč komplicirani ter v praksi zato neuporabni.

Z izpolnitvijo vsaj osnovnih določil družbenega dogovora bi bilo mogoče odstraniti delno prve tri naštete vzroke, ki so bili povsem objektivne narave, daleč izven delovnih organizacij. Z odpravo teh vzrokov pa postaja aktualno vprašanje, kako se lotiti reševanja zadnjega navedenega, kako priti do objektivnih meril, kako posamezne delovne organizacije rešujejo vsaj v minimalnem obsegu nagrajevanje kvalitete. Da bi zadovoljivo rešili ta vprašanja, bo moralo dobiti svoje mesto tudi samodogovarjanje med posameznimi delovnimi organizacijami ali pa skupnostmi posameznih dejavnosti, kot je našlo svoje mesto tudi v temeljnem zakonu o ugotavljanju in delitvi dohodka v delovnih organizacijah. Samodogovarjanje nam mora končno pomeniti tudi višjo kvaliteto samoupravnih dogovorov.

Da potreba samodogovarjanja postaja z upoštevanjem ter izpolnjevanjem stališč družbenega dogovora toliko aktualnejša in nujnejša, naj ilustrirajo nekateri številčni podatki, ki — vnaprej poudarjam — veljajo le za del letošnjega leta, kljub temu pa povedo marsikaj. Podatki veljajo za gorenjsko regijo šol druge stopnje ter domov učencev teh šol. Sredstva omenjenim zavodm so bila dodeljena po enotnih merilih, ki so temeljila na podlagi vrednosti pedagoške ure za posamezne strokovne kvalifikacije ter vrsto pouka in na podlagi predpisanega odstotka sredstev za materialne izdatke za posamezne vrste šol. Z merili so se strinjali vsi prizadeti vzgojno izobraževalni zavodi, niso pa seveda soglašali z vrednostjo pedagoške ure. Kljub takšnim enotnim merilom pa so nastale med posameznimi vrstami šol ter tudi znotraj šol občutne razlike, ki niso v skladu z nagrajevanjem po delu. Ne navajam tega zato, da bi iskal krivca, temveč zato, da bi opozoril na razlike, ki lahko nastanejo ob upoštevanju enotnih meril. Podatki naj veljajo v prvi vrsti le za visoko strokovno izobražene delavce, ker bi na srednjih šolah morali biti praktično le-ti v veliki večini. Osebni

(Nadaljevanje na 2. strani)

»Na slikarski razstavi v Londonu je zbujala veliko pozornost slika predšolskega otroka. Pod njo je njen avtor, angleški slikar, zapisal: Njegovo veličanstvo otrok. — Ob teh besedah sem se zamislila. Spomnila sem se na naše pedagoge in si zaželela, da bi tudi v njihovi knjigi dela večkrat zazvenel ta izraz najvišjega spoštovanja...« (Iz prispevka Glasbena vzgoja v vzgojnovarstvenih zavodih, stran 6)

IZVRŠNI ODBOR IZOBRAŽEVALNE SKUPNOSTI SRS SE ZAVZEMA ZA NAJBOLJŠE SVETOVALCE IN ZA VEČJO NJIHOVO POMOČ ŠOLAM

Kvalitetna pedagoška služba

Po podatkih zavoda za šolstvo je v Sloveniji 115 vzgojno-varstvenih ustanov s 1269 vzgojiteljicami in negovalkami; 1038 osnovnih šol z 10.314 prostevnimi delavci; 62 domov z 275 vzgojitelji; 43 posebnih šol s 498 učitelji in 199 srednjih šol (57 srednjih strokovnih šol, 36 gimnazij, 106 poklicnih šol) s 4205 prosvetnimi delavci.

Ne da bi se spuščali v podrobnejše razčlenjevanje teh seštevkov, nam že te številke same kažejo veliko razvejanost našega vzgojnoizobraževalnega sistema ter na izredno zahtevnost prosvetno-pedagoške službe, ki naj skrbi za delo z mladino v teh ustanovah. Zapletena naloga prosveto-pedagoške službe je še toliko večja, če vemo, da na premnogih šolah izobrazba učitejeev še ni ustrezna, da je oprema šol marsikje izredno slaba, da so šolski prostori za delo ponekod več kot neprimerni, da so nekatere šole po svoji notranji strukturi izredno razvejane itd. Tovrstnim problemov se pridružujejo še številni drugi — vsebinske in organizacijske narave

Dosedanja razmišljanja o prosvetno-pedagoški službi, ki se vlečejo že nekaj let, še nimajo dovolj jasne podobe. Vemo to, da je bila sedanja prosvetno-pedagoška služba ustvarjena takšna, kot je, zato, ker prejšnja ni ustrezala. Vemo tudi to, da sedaj hočemo in delamo drugačno prosvetno-pedagoško službo zato, ker sedanja ne ustreza. Toda vemo pa tudi, da krivda na sedanjo pedagoško službo marsikdaj leti po krivici — kajti ta ni kriva, če ni takšna, kot je bila ob rojstvu zamišljena. Vzrokov za to je več, toda vanje ne posegajmo; ugotovimo le, da iz marsikaterega vzroka ne bi bilo treba danes zahtevati drugačne pedagoške službe, če bi jo pred leti razvili po zastavljenem načrtu.

Ti, takrat neizpolnjeni načrti in obljube, danes morajo biti nauk načrtovalcem boljše in učinkovitejše pedagoške službe. Žal se pa kaže, da se stvari — pri nas je to pač že dolgoletna navada — zapletajo ob organizacijskih problemih in da vsebinska vprašanja kljub najboljši volji in najboljšim željam včasih niso obsolutno merilo pri načrtovanju nove pedagoške službe.

Predlog zakona danes zato še vedno ni pripravljen. Ko je izvršni odbor republiške skupnosti izobraževanja pred nekaj dnevi govoril o bodočem zakonu o prosvetno-pedagoški službi, je zato obravnaval le načelna izhodišča za njegovo podobo. Strinjal se je z mnenjem dosedanje razprave, naj bo vsa pedagoška služba v Sloveniji enoten zavod s sedežem v Ljubljani in s svojimi izpostavami v nekaj drugih pokrajinskih središčih Slovenije. Financirala naj bi ga republiška skupnost izobraževanja, soglasje k njegovemu delovnemu programu pa naj bi dali vsi zainteresirani republiški prosvetni organi.

Doseči bi morali, da bi usmerjali v pedagoško službo najboljše pedagoške delavce. Vztrajati bomo morali pri tem, da ima vsak svetovalec primerno izobrazbo. Ta kriterij je poglaviten in pri njem v nobenem pogledu ne bomo smeli popuščati; izvajati ga bo treba dosledno in postopno, najprej pa na najpotrebnejših mestih (v osnovnem šolstvu pri svetovalcih za slovenščino, matematiko in tuje jezike, pri srednješolskih svetovalcih za poklicne in druge strokovne šole itd.)

V tej razpravi se je izvršni odbor RIS močno zavzel za ureditev dela sedanjih republiških prosvetnih organov. Menil je, da je sedaj za to edinstvena priložnost.

(Nadaljevanje na 2. strani)

Sodelavcem in bralcem Prosvetnega delavca ter vsem članom sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije

ŽELIJO MNOGO USPEHA V NOVEM LETU

uredništvo, uprava Prosvetnega delavca in Republiški odbor Sindikata delavcev družbenih dejavnosti

STALIŠČA PREDSEDSTVA REPUBLIŠKEGA ODBORA SVETA ZSS IN PREDSEDSTVA REPUBLIŠKEGA ODBORA SINDIKATA DELAVCEV DRUŽBENIH DEJAVNOSTI

o tezah o razvoju in izpopolnjevanju sistema izobraževanja in vzgoje v SFRJ

(Skupna seja 9. decembra 1968)

Predsedstvi menita, da je pri oblikovanju družbenemu razvoju ustreznega sistema vzgoje in izobraževanja treba upoštevati uresničevanje samoupravljanja, kulturni napredek in hiter razvoj znanosti in na njej zasnovane tehnologije. Pri iskanju rešitev bi morali izhajati iz vsestranske družbene vloge vzgoje in izobraževanja, pri čemer bi bilo treba imeti pred očmi tako potrebe proizvodnje in drugih dejavnosti kot tudi razvoj družbenih odnosov. Teze o razvoju in izpopolnjevanju sistema izobraževanja in vzgoje v SFRJ, ki v bistvu temeljijo na omenjenih izhodiščih, naj bodo osnova za zvezno resolucijo in ne za zakon. Ta splošni zvezni dokument naj bi postal temeljno besedilo, na podlagi katerega bodo posamezne republike izgrajevale svojo zakonodajo na vzgojno-izobraževalnem področju, in sicer v skladu s posebnostmi družbenega in ekonomskega razvoja. Zvezni dokument naj bi bil čimbolj splošen, to se pravi, da naj bi razčlenil družbenoekonomske temelje in določil cilje vzgoje in izobraževanja, hkrati pa je seveda nujno, da bi začrtal tudi najbolj splošne obrise izobraževalnega sistema v Jugoslaviji. Zato naj bi zvezni dokument nakazoval samo osnovne poteze strukture vzgojno-izobraževalnega sistema in dopuščal raznolikost organizacijskih oblik, prek katerih bi bilo mogoče uresničevati postavljene cilje. Konkretizacija vzgojno-izobraževalnega sistema naj bo potemtakem v celoti prepuščena republikam.

Teze so povsem sprejemljivo začrtale družbenoekonomske osnove vzgoje in izobraževanja, zlasti pa je pomembno, da gradijo na enotnih družbenoekonomskih izhodiščih. Podlaga za urejanje družbenoekonomskih razmerij na izobraževalnem področju naj bi bila »cena« zobraževanja. »Cena« izobraževanja ne more biti posledica delovanja tržnih zakonitosti in zato ne more — tako kot je zapisano v tezah — »najbolj učinkovito vplivati na razvoj izobraževanja v skladu s potrebami delovnih ljudi in občanov, na strukturo in omrežje izobraževalno-vzgojnih ustanov, na racionalizacijo, intenzifikacijo, učinkovitost in kvaliteto dela in na reševanje vrste drugih problemov na področju izobraževanja in vzgoje«. »Ceno« je treba razumeti (in tako dopolniti tudi teze) kot kategorijo družbenega dogovarjanja; predvidena kvaliteta in kvantiteta izobraževanja v skladu z družbenimi potrebami in materialnimi možnostmi ter družbeno dogovarjanje so osnova za enakopravno vrednotenje izobraževanja glede na druga področja dela (seveda v odvisnosti od delovnih rezultatov).

V zvezi s poglavjem tez »Cilji vzgoje in izobraževanja« predsedstvi nimata kaj bistvenega dodati in soglašata, da naj bo to poglavje sestavni del zveznega dokumenta.

O poglavju o sistemu izobraževanja predsedstvi menita, da gredo teze preveč v podrobnosti in da bi moral zvezni dokument vsebovati le splošne obrise sistema. Najbolj problematično s tem v zvezi je poglavje o srednjem izobraževanju. Ni dvoma, da je prav srednje izobraževanje najbolj kritični del izobraževalnega sistema in da so v sedanjem sistemu pomanjkljivosti, ki bi jih morali čimprej odpraviti. Če hočemo dosledno upoštevati nenehni družbenoekonomski, kulturni in tehnološki napredek, potem bi kazalo graditi na izhodiščih, ki so zapisana v tezah, in sicer da je treba na tej stopnji izobraževanja zagotoviti večji obseg splošnoizobraževalnih znanj, da ima »sodobno srednje izobraževanje nalogo mladini, ki se je odločila nadaljevati šolanje v šolah za kvalificirane delavce, v tehniških šolah in gimnazijah, nuditi predvsem solidno osnovo splošne izobrazbe za sprejemanje kasnejših sukcesivnih sprememb v razvoju znanstveno-tehnične baze, tehnologije in demokratičnega družbenega sistema«, medtem ko si je ožjo strokovnost mogoče pridobiti šele med delom, na delovnem mestu, nadalje, da je brez odlašanja treba ustrezno urediti prehode med posameznimi vrstami srednjih šol, da morajo imeti v srednjih šolah ob poklicni usmeritvi ustrezno mesto tako splošnoizobraževalna kot tehnična znanja s proizvodnim delom itd.

Pri oblikovanju srednjega izobraževanja bi morali izhajati iz nomenklature in analize poklicev; to naj bi bilo enotno za vso državo in naj bi zajelo vse poklice, torej tudi tiste, za katere ni potrebna srednješolska izobrazba. V skladu s tem naj bi republike določile vsebino, obliko in dolžino tovrstnega izobraževanja. V sistem vzgoje in izobraževanja sodijo razen šolskih oblik izobraževanja na ravni srednje stopnje tudi vse oblike izobraževanja za ožje poklice, ki se izobražujejo na delovnem mestu; obenem bi moral sistem omogočiti tudi neovirano napredovanje tako v vertikalni kot horizontalni smeri. Z družbeno verifikacijo poklicev (po predpisani nomenklaturi), ki se izobražujejo na delovnem mestu, pa bi vsekakor morali določiti minimalno splošno in strokovno znanje. Za zdaj bi bilo verjetno treba doseči, da bi v poklicnih in tehničnih šolah sistematično dodajali več splošne izobrazbe in dokončnemu oblikovanju profilov namenjali zlasti zadnje obdobje študija, medtem ko bi npr. v gimnazijah lahko uvajali več tehničnih znanj in poznavanje proizvodnega dela, seveda pa zaradi tega ne bi smela trpeti kvaliteta splošnih znanj, ki so potrebna za nadaljnji študij na visokih šolah. Tako bi bili olajšani tudi prehodi med posameznimi vrstami šol, kljub temu pa bi morali sistem prehajanja preučiti in leto tudi brez večjih težav omogočati. Glede na vse doslej povedano bi bilo treba še temeljito preučiti rešitve, ki jih za srednje izobraževanje predlagajo teze, in se šele nato odločati, kdaj in v kakšnem obsegu bi tak model srednjega izobraževanja ustrezal našim razmeram. Predsedstvi tudi menita, da sedaj in v bližnji prihodnosti ni pogojev za to, da bi se mladina odločala za poklic šele po končanem 17. letu.

Ob osnovnem šolstvu, ki ga teze obravnavajo tako, kot ga že deset let dejansko uresničujemo, ni mogoče mimo tolikokrat ponovljene ugotovitve, da osnovna šola ostaja nedokončano delo in odstotek otrok, ki ne dokončajo osnovne šole, ovira, prek katere bi morali priti v najkrajšem času. Prepočasno premagovanje tako izrazite hibe v osnovnem izobraževanju tudi onemogoča hitrejše spreminjanje izobrazbene strukture zaposlenih. Zato naj bi zvezni dokument spodbujal republike, da bi pospešeno odpravljale vzroke, ki preprečujejo, da bi bila osnovna šola taka, kot smo jo z reformo predvideli. Pri tem gre zlasti za ustreznejše učne načrte in sodobne metode pouka, za boljšo kadrovsko strukturo in za izboljšanje materialne osnove. Hkrati pa ne bi smeli zanemariti tudi tistega dela mladine, ki se z nedokončano osnovno šolo zaposli, marveč bi morale tako delovne organizacije kot družbeno-politične skupnosti storiti vse, da bi si čimveč te mladine ob usposabljanju za poklic pridobilo tudi osnovno splošno izobrazbo.

Glede izobraževanja odraslih predsedstvi ugotavljata, da delavske univerze in druge specializirane ustanove za tovrstno izobraževanje niso dobile v tezah dovolj natančno opredeljenega mesta, ki bi ustrezalo njihovi funkciji. V vsebini izobraževanja odraslih je preveč poudarjen zgolj produkcijski vidik izobraževanja, zanemarjeno pa je kompleksno oblikovanje osebnosti odraslega človeka (humanistično, splošno, kulturno itd.). Teze tudi premalo jasno določajo materialne obveznosti družbe do izobraževanja odraslih, zlasti pa še do tistega izobraževanja, za katerega je družba najbolj zainteresirana. V tezah je pravilno opredeljena pomembnost permanentnega izobraževanja, vendar pa zaradi obstoječih razmer ne bi smeli zanemarjati kompenzacijskega izobraževanja, ki bo nedvomno še precej časa družbeno aktualno.

S tako vlogo republike pri izgrajevanju izobraževalnega sistema, kot smo jo opredelili v začetku, se pred republiko postavljajo zelo zahtevne naloge. Poskrbeti bo morala, da bi uveljavili oblike vzgoje in izobraževanja, ki bodo najbolj zagotavljale uresničevanje v zveznem dokumentu postavljenih izhodišč. Samozadovoljstvo in nekritičnost sta seveda povsem odveč, prav tako pa tudi vztrajanje pri nekaterih v tradiciji zakoreninjenih oblik in vsebin vzgojno-izobraževalnega dela. Ni dvoma, da bo treba tudi v naši republiki na izobraževalnem področju premagati konservativne tendence in ob zelo močnem prizadevanju in podpori strokovnjakov in strokovnih institucij uveljaviti najnapredneje zamisli o sodobnem izobraževanju in vzgoji. Sindikati si bodo prizadevali in se zavzemajo, da bi se v Sloveniji organizirano in strokovno lotevali vzgojno-izobraževalne problematike; še prav posebno pozornost pa bi bilo treba posvetiti strokovnemu izobraževanju, ki po vsebinski, organizacijski in kadrovski plati terja ustrezne posege, da bi bilo čimbolj prilagojeno zahtevam proizvodnje in družbenih dejavnosti.

Učiteljski pevski zbor
Slovenije »Emil Adamič«
Ljubljana p. p. 287
se zahvaljuje
podpornemu članstvu, ki je zboru s svojimi prispevki pripomoglo k rednemu delovanju!
Novi podporni člani so postali še:
Glasbena šola Slovenska Bistrica
Osnovna šola Buconci
Osnovna šola Grad
Osnovna šola Alojza Kebeta, Ljubljana — Šentvid
Osnovna šola Polšnik
Osnovna šola Tončke Čeč, Trbovlje
Müller Rihard, upok. računovodja, Maribor
Matković Ivo, ravnatelj osnovne šole Prežihov Voranc, Maribor.
VSEMU SVOJEMU ČLANSTVU ŽELI ZBOR
SREČNO NOVO LETO!

KOLEKTIV
založniškega podjetja »ŠKOLSKA KNJIGA«
Zagreb
ŽELI
SVOJIM SODELAVCEM
PROSVETNIM DELAVCEM
IN
PROSVETNIM ZAVODOM
SREČNO IN USPEŠNO LETO 1969

Poudarek na humanističnem ali funkcionalističnem izobraževanju?

Ob tezah o razvoju in izpopolnjevanju sistema vzgoje in izobraževanja v SFRJ

V svetu prevladujeta dva osnovna koncepta izobraževanja: humanistični in funkcionalistični. Prvi teži za tem, da dobi mladina čimveč splošne - fundamentalne-humanistične izobrazbe in njej sledi na koncu kratko usposabljanje za določeno delo. Nasprotno pa je izhodišče funkcionalističnega koncepta. Ta zahteva čimbolj zgodnjo specializacijo ob minimalni splošni izobrazbi. To zadnje stališče se je pričelo močno uveljavljati tudi že pri nas. Mnogi so videli v takem (zahodnevropskem) sistemu priučevanja določene ekonomske rešitve v kopici ostalih gospodarskih problemov. Pri tem pa pozabljamo na naslednje:

— kapitalistične države so uvidele slabosti tega sistema in ga že opuščajo,

— osiromašena splošna izobrazba ne more prispevati k nadaljnjemu uveljavljanju in poglabljanju samoupravnega sistema v delovnih organizacijah;

— naglo razvijajoča se tehnologija zahteva vedno nove delitve dela, poraja sodobne poklice, katerim se bodo lahko najhitreje prilagodili ljudje s širšim fundamentalnim znanjem;

— upoštevati moramo dinamičen razvoj v nadaljnjih letih, pred katerim stoji vsa mlada generacija.

Opredelitev med humanističnim in funkcionalnim izobraževanjem je načelnega pomena. Zato bo potrebna prva odločitev tukaj, da bomo vedeli, kaj hočemo in v kateri smeri se naj razvija naš šolski sistem. Pri odločanju se bomo morali opreti na napredno pedagoško znanost, ki naj bi najprej opredelila pojem socialistično razvite mlade osebnosti. Pri tem bo posebno pomembno, kako bo v strukturi kvalitet zastopana in upoštevana komponenta delovne izobrazbe, ki bi veljala za vso srednješolsko mladino. Enako velja za humanistične kvalitete vzgoje in izobraževanja, ki jih radi zanemarjamo prav pri oblikovanju neposrednih proizvajalcev — delavcev. Znanstveni poskusi so dokazali, da je usposabljanje za določen poklic tem krajše, čim širša je splošna izobrazba.

Po vojni smo uspeli do neke mere reformirati osnovno šolo, deloma tudi univerzo, med tem ko je srednje šolstvo med obema omenjenima stopnjama ostalo v glavnem pri starem, z izjemo nekaterih posegov v pouk na gimnazijah.

Naše srednje šolstvo je problematično predvsem v naslednjem:

Določene šole formirajo mladino z izrazito humanistično, ostale pa z delovno izobrazbo. Posledica take dualistične vzgoje je odvajanje intekeltualnega dela od proizvodnega;

V neposredni vzročni zvezi je različno vrednotenje umskega in fizičnega dela. Zaradi takega mišljenja, različnih materialnih možnosti in neobjektivne presoje staršev, kakšne so dejanske sposobnosti njihovih otrok, je odpovedalo poklicno usmerjanje mladine ob prehodu iz osnovne šole v srednjo.

Podatki nam povedo, da se je v času od 1961 do 1967 povečal vpis v gimnazije za 100 %, tehniške in njim ustrezne šole za 33 %, v šole s praktičnim poukom pa le 25 %. Kadrovske strukture nam kažejo ravno obratne potrebe.

Zavožene odločitve pri vpisu na šole druge stopnje se najlepše zrcalijo v 40 % osipu, ki ni nič manj problematičen, kot ga ocenjujemo na osnovni šoli. Največji problem nastopa pri dijakih, ki ne uspejo v drugem ali tretjem letniku gimnazije. Praktično ne morejo prestopiti na katero koli drugo šolo, čeprav za to obstaja formalna možnost. Zato morajo spet znova pričeti pri končani osemletki. Podobna situacija je tudi pri absolventih poklicnih šol, ki bi radi nadaljevali šolanje na tehniški šoli in morajo pričeti znova pri prvem letniku: njihovo pridobljeno znanje se nikjer ne upošteva. Take razmere so nevzdržne. Podcenjevanje dela se zrcali tudi v tem, da se v šole s praktičnim poukom vpišejo skoraj vsi tisti, ki so osnovno šolo končali z zadostnim uspehom, ne glede na to, ali imajo za izbran poklic dejanske sposobnosti. Gospodarske organizacije bi lahko upravičeno postavile vprašanje, ali res v neposredni proizvodnji ne potrebujemo več takih mladih delavcev, ki so pokazali že v osnovni šoli prav dobre ali odlične uspehe.

Izobraževanje je preveč usmerjeno na klasične poklice, ne upoštevamo pa zahtev sodobne tehnologije z novimi delitvami dela.

Gimnazijci, ki so brez poklicne usmerjenosti in delovne izobrazbe, imajo vse možnosti za nadaljnji študij, za absolvente strokovnih šol pa veljajo omejitve.

Slovenska pedagogika je poskrbela samo za ustrezno strokovno in pedagoško izobrazbo ter rast onih učiteljev, ki poučujejo na gimnazijah, medtem ko je zanemarjala pedagogizacijo na strokovnih šolah, kjer dela 8 % učnih moči vseh srednjih šol.

Še vedno ni urejeno financiranje ravno tistih šol, ki dajejo neposredno kadre za delo v proizvodnji. Ali ni to paradoks?

Pred leti smo uspeli verificirati gimnazije in so zato pomembno napredovale, kdaj pa bodo na vrsti strokovne šole?

Kadarkoli se pokažejo neki premiki na področju srednjega šolstva, smo takoj zaskrbljeni, kaj bo z gimnazijo, ki jo obiskuje 26,4 % mladine, za 74 % učencev v strokovnih šolah pa se nihče ne zmeni, kot da jih ni. Ali imamo dve kategoriji mladine? Celotno šolsko problematiko gledamo vselej radi le skozi prizmo gimnazijca.

Anahronizem je v fakultetnem režimu študija, ki je še vedno izredno tog in ne dopušča študentom interdisciplinarnega izbora študijskih področij, ki bi bil pogojen z zahtevami določenih delovnih mest ali z individualnimi sposobnostmi in interesi. Kot primer navajam organizatorja proizvodnje, ki bi moral poznati tehnologijo stroke, ekonomiko, psihologijo in še kaj.

Absolutno premalo je poskrbljeno tudi za izredni študij, tako sistemsko kakor tudi organizacijsko. Nismo ga še osvojili in ga nimamo za enega izmed stalnih oblik dela. Zlasti pogrešamo skrb fakultet za nenehno izpopolnjevanje diplomantov, ki so že zaposleni.

B. LORENČIČ

Kvalitetna pedagoška služba

(Nadaljevanje s 1. strani)

nost. Ta razdelitev dela pa naj bi bila takšna, da bi pedagoška služba ne posvečala več toliko časa proučevalnemu delu kot sedaj; njena poglavitna naloga bodi skrb za kvaliteto dela v šolah in naj zato spet dobi možnost, da bo pretežni del svojega časa posvečala učitelju, ne pa delu za mizo v pisarni.

Njeno delo naj bo tako organizirano, da bo zagotovljeno teamsko obravnavanje določenih problemov. Skrbi naj ne samo za tisto, kar je pravzaprav tudi danes že njena naloga, to je svetovanje in nadzor, ampak v njej moramo razviti tudi možnost, da bo zasledovala in pospeševala kvaliteto dela zavodov (glede tega je že čas, da preidemo od subjektivnega odločanja k bolj strokovnemu).

Ni dobra misel o tem, da bi tako rekoč vso pedagoško službo za srednje šolstvo skoncentrirali pri bodoči republiški enoti zavoda za pedagoško službo. Verjetno bi bilo bolje, da bi za nekaj teh stvari (na primer za splošne predmete) skrbeli svetovalci v pokrajinskih izpostavah zavoda. Dosseči bi morali tudi, da bi imeli stalne svetovalce (torej ne honorarnih) za vsa poglavitna področja. Pomembna naloga bodoče pedagoške službe naj bi bila to, da bi največjo pozornost posvetila tistim problemom, ki so najbolj potrebni njene pomoči; naj bi se torej ne usmerila predvsem v področja, ki jih je doslej že uspela bolj ali manj urediti in uteči.

Ob tem pa izvršni odbor RIS ni želel kritizirati dosedanjega dela in dosedanjih priprav zakona o pedagoški službi, ampak je predvsem imel namen predlagati, naj bi popravili nekatera načela, na katerih je doslej morala sloneti pedagoška služba. Gre za takšna načela, ki niso bila dobra in so prosvetno-pedagoško službo razdrobila ter v bistvu oddaljila od njene poglavitne naloge, to je dela s šolami.

J. S.

Samodogovarjanje išče ustrezno pot

(Nadaljevanje s 1. strani)

dohodki gimnazijskega profesorja so znatno najnižji: na tehniški srednji šoli so za 38 % višji, v šolskih centrih 34 %, v poklicnih šolah 21 %. Za višjo strokovno izobrazbo so razlike nekoliko manjše, še vedno pa so na zadnjem mestu gimnazije. Razlika med najnižjimi ter najvišjimi osebnimi dohodki je za posamezne vrste šol naslednja: v gimnazijah je razmerje med najnižjimi ter najvišjimi osebnimi dohodki za redno delo 1:1,5; na srednjih tehniških šolah 1:2,1; v šolskih centrih 1:1,6 in na poklicnih šolah 1:1,19. Razmerje med povprečnimi osebnimi dohodki za redno delo ter povprečnimi osebnimi dohodki za celotno delo pa je naslednje: na gimnazijah 1:1,3, na tehniških šolah 1:1,26, v šolskih centrih 1:1,12 in na poklicnih šolah 1:1,27. Ponovno poudarjam, da so ti podatki le za del leta, če bi bili za celo leto, bi bili morda nekoliko drugačni, bistveno pa gotovo ne.

Zdi se mi, da ta relativno velika odstopanja od nekaterih enotnih pokazateljev za enako delo ter enako strokovno kvalifikacijo vodijo k naslednjim razmišljanjem:

— kljub dodeljevanju sredstev po enotnih merilih nastajajo občutne razlike med posameznimi vrstami šol. Ta odstopanja so nedvomno pogojena v različni procentualni višini sredstev za materialne izdatke za posamezne vrste, ki pa se v praksi ne uporabijo namensko, ker večina šol lahko dobi material za delo v delavnicah podjetij po dokaj nizkih cenah ali pa morda celo brezplačno. Posamezne šole imajo zelo veliko zunanjih sodelavcev, katerih osebni dohodki so vezani na znatno nižje prispevke;

— vsekakor so prevelike razlike med najnižjimi ter najvišjimi osebnimi dohodki za redno delo, ki ne izhaja iz različne kvalitete, temveč iz povsem drugačnih pogojev, in

— ali je utemeljeno, da skoraj 30 % osebnega dohodka ustvarja delavec z drugo dejavnostjo, ne z rednim delom.

Odgovor na prvo ugotovitev bo moral dati bodoči sistem razdeljevanja sredstev med posamezne zavode, ki bo moral upoštevati vse razmere, v katerih posamezni zavodi delajo. Kar pa zadeva enotnejše razmerje med osebnimi dohodki za enako delo ter enako kvalifikacijo ter enotnejše gledanje na nagrajevanje rednega ter izrednega dela, pa bo potrebno vedno bolj iti v medsebojno dogovarjanje med posameznimi zavodi. S tem pa bo tudi samodogovarjanje moralo najti v naši samoupravni praksi vidnejše mesto.

ZDRAVKO PIVK

V prihodnji številki bomo nadaljevali z objavljanjem gradiva o VI. kongresu Zveze sindikatov Jugoslavije.

IZ REPUBLIŠKE SKUPŠČINE

ZNANSTVENO-RAZISKOVALNO delo pod ustreznimi pogoji

Želja višjih in visokih šol po legalnosti, po vzpostavitvi reda v teh zavodih, bo uresničena s sprejetjem zakona o visokem šolstvu. Zakon naj bi bil sprejet po čim krajšem postopku; zato, da bi visokošolski zavodi v prihodnjem šolskem letu lahko začeli delati zakonito, morajo namreč do junija sprejeti ustrezne statute in predpise.

Zadnji osnutek tega zakona sta obravnavala na skupni seji odbor za znanstveno-raziskovalno delo prosvetno-kulturnega zbora ter odbor za prosveto in kulturo republiškega zbora (12. decembra). Osnutek, ki je dosežek triletnega načrtnega dela posebne skupščinske komisije, naj bi zrcalil položaj visokega šolstva v naši republiki, predvsem pa prispeval k usklajevanju delovnih pogojev na višjih in visokih šolah.

Številne razprave pa vse doslej niso bile kronane s soglasjem. Kljub dejstvu, da idealnega zakona ni mogoče sestaviti, je namreč v vseh razpravah opaziti očitna nasprotja že v stvareh, ki so bile potrjene in sprejete v skupščinskih sklepih, na osnovi katerih je grajen zakonski osnutek.

Med disonančnimi členi je že dalj časa 12. člen osnutka, ki pravi, da »Višje šole vzgajajo in izobražujejo strokovnjake z višjo izobrazbo.« To je povzročilo ostro nasprotovanje predstavnikov mariborskih visokošolskih zavodov, ki menijo, da določilo ne utemeljuje dovolj jasno pravice šol do znanstveno-raziskovalnega dela in pomeni torej zniževanje ravni dela v teh zavodih. Profesor Milivoj Raič je ponovil tudi ob tej priložnosti: »Ne gre za novo zahtevo, ker je to pravica, o kateri govori že sedanji zakon. Tudi ne za denar, ker so mariborski visokošolski zavodi doslej financirali znanstveno-raziskovalno dejavnost sami.«

Za kaj torej gre? V razpravi so večkrat poudarjali, da zakon znanstveno-raziskovalnega dela ne preprečuje, temveč k temu celo vzpodbuja in končno: tudi ustava ga dovoljuje vsakemu (ki ima za to pogoje — denar in kadre). Seveda pa moramo v tem primeru razločevati naloge visokih in višjih šol. Visokim šolam nalaga zakon, da morajo vzgajati kadre za znansteno-raziskovalno delo, medtem ko višjim šolam že zaradi koncepta njihovega dela in kadrovske zasedbe te naloge ne sme naložiti.

Določilo naj bi bilo torej oblikovano tako, da ne bi oviralo tistih višjih šol, ki imajo možnost razvijati znanstevno-raziskovalno delo, da to tudi izvajajo. Po večurni razpravi sta odbora glasovala o naslednji formulaciji 12. člena: »Višje šole vzgajajo in izobražujejo strokovnjake z višjo izobrazbo ter razvijajo znanstveno-raziskovalno delo, če je to določeno z njihovimi ustanovitvenimi akti.« (Potem ko bo zakon sprejet, bo treba te akte uskladiti z zakonom.)

Medtem ko so člani odbora za znanstveno-raziskovalno delo prosvetno-kulturnega zbora to zavrnili, so poslanci v odboru za prosveto in kulturo republiškega zbora tako oblikovano besedilo sprejeli.

Odbora nista sklenila razprave o tem zakonskem osnutku, temveč bosta o tem odločala republiški in prosvetno-kulturni zbor.

M. K.

PISMA BRALCEV

Še vedno nejasnosti v ocenjevanju

TOVARIŠ UREDNIK!

V Prosvetnem delavcu št. 18, z dne 6. novembra 1968, sem pod vprašanjem Ali ustavno načelo nagrajevanja po delu v šolstvu ne velja? zasledila stališče predsednika izvršnega odbora republiške izobraževalne skupnosti, da v šolstvu ne plačujemo dela po stopnji izobrazbe, ampak tudi po zahtevnosti dela, ki ga posameznik opravlja. Menimo torej, da je delo na predmetni stopnji zahtevnejše. V kolektivih namreč že nekaj časa, odkar imamo samoupravljanje, sprašujemo, ali je delo v osnovnem šolstvu poenoteno ali ne. Učitelji na razredni stopnji zatrjujejo, da opravljamo vsi enoten izobraževalni proces in so zato razlike med osebnimi prejemki učitelja, predmetnega učitelja in profesorja prevelike in premalo utemeljene. Tisti, ki poučujejo na predmetni stopnji in so tudi že učili v nižjih razredih, pa dobro vedo, da to ni res. Učiteljem, ki ne poznajo predmetnega dela, pa tega seveda ne moremo dokazati. Pravilnik o osebnih dohodkih smo že nekaj let korigirali tako, da smo razlike v prejemkih zoževali.

Lani smo brali v Prosvetnem delavcu, da je predlagala tov. dr. Kornhauserjeva v skupščini, naj delo v osnovni šoli poenotimo. Predlog ni bil sprejet. Torej, če delo ni poenoteno, je treba določiti, za koliko je predmetno delo težje. Če določimo učitelju s srednjo izobrazbo na predmetni stopnji višje prejemke, vzamemo njegov dohodek kot osnovo za predmetno poučevanje; razlika med to osnovo in plačo predmetnega učitelja pa je priznanje za kvalifikacijo. Kako bomo potem ovrednotili delo učitelja na razredni stopnji, ki opravi študij na pedagoški akademiji — na oddelku za razredni pouk? Ali je njegova osnova enaka osnovi predmetnega učitelja, če predmetnega dela ne opravlja, če je razredno delo lažje in je tudi njegov študij za en semester krajši?

To so nejasnosti, ki jih sami ne moremo razrešiti. V juniju je prišel k nam član republiške izobraževalne skupnosti in povedal nova stališča: prejemki po kvalifikaciji. Po zadnjih stališčih, o katerih beremo, pa to zopet ne drži. Mislim, da bi bilo treba določiti osnove za posamezna delovna mesta v osnovni šoli in potem poviške za višjo in visoko izobrazbo. Tako namreč razumem izjavo, da nagrajujemo po ustavnem načelu tudi v šolstvu. Predlog smo brali v Prosvetnem delavcu pred nekaj leti. Preklican ni bil, uveljavljen pa tudi ne.

Vsak kolektiv dela po svoje. Z neenotnostjo samo raste nemir in nezadovoljstvo, ki našemu delu le škoduje. N. N.

Kakšna je vloga domov v našem vzgojno-izobraževalnem sistemu

Tovariš urednik!

Vse kaže, da se razprava o izpopolnjevanju in razvoju sistema vzgoje ter izobraževanja počasi potaplja v pozabo. Vsaj edi se mi, da se trenutno v neposrednem delu z mladino v prosvetnih zavodih še ne kažejo kakršnikoli vzpodbudni znaki izboljšanja sistema. Bojim se, da ne bomo tudi v tem primeru porabili preveliko pisane in govorjene besede, toliko kot za izobraževalne skupnosti, potem pa bi vse lepe želje splavale po vodi, ostale pa samo institucije, ki zbirajo denar in ga delijo prosvetnim delavcem, skoraj po sistemu plačilnih razredov.

Zavod za šolstvo SRS nam je dal lepo spodbudo za razpravo o tezah s svojim dopisom, v katerem med ostalim pravi tudi naslednje:

»Menimo, da uresničujejo domovi v sistemu izobraževanja in vzgoje pomembno dejavnost, ki jo je treba v prihodnje še razvijati in izpopolnjevati. Zato naj bi pedagoški delavci v domovih razpravljali o sedanji vzgojno izobraževalni dejavnosti z vidika nalog, ki so formulirane v republiškem zakonu o srednjem šolstvu, ter predlagali ukrepe za nadaljnji razvoj mreže domov in vsebinski napredek osnovne dejavnosti.«

Zavedali smo se pomembnosti tega vprašanja in zato smo na zboru vzgojiteljev razpravljali o tezah ter sporočili svoja stališča in predloge Zavodu za šolstvo SRS z željo, da nas obvesti o usodi teh predlogov. Od takrat sta minila že dva meseca, odgovora pa še nismo dobili.

K današnjemu dopisu PROSVETNEMU DELAVCU so me vzpodbudili že znani dogodki v domu »Ivan Cankar« v Ljubljani. Če izpustimo vso spektakularnost v zvezi z gladovno stavko dijakov omenjenega zavoda, ki je bila bogata paša za nekatere časopise, še vedno ostanejo zelo resni in nerešeni osnovni problemi in to v vseh podobnih zavodih.

Že prej omenjene predloge sem povedal na sestanku aktiva mariborskih vzgojiteljev in ker takrat, razen nekaterih pritrditev, ni bilo nobenega nasprotnega mnenja, lahko sklepam, da je predlog izražal mnenja tudi ostalih prisotnih prosvetnih delavcev.

Vsebina poslanega dopisa Zavodu za šolstvo SRS je naslednja:

»Na 2. redni seji vzgojiteljskega zbora smo razpravljali o tezah za razvoj in izpopolnjevanje sistema izobraževanja in vzgoje v SFRJ.

O problematiki domov se je do sedaj veliko razpravljalo, kljub temu pa so ostala nerešena nekatera osnovna vprašanja, zato pričakujemo, da se izpopolni in uredi to, kar bi že davno moralo biti urejeno.

1. Posebno potrebna bi bila temeljita analiza oziroma študija o pomenu in važnosti domov v vzgojno izobraževalnem procesu. Analiza te vrste je nujna, ker nekateri pomembni faktorji v naši družbi priznavajo vlogo domov v vzgojno izobraževalnem procesu samo v besedah, ker se velikokrat zgodi, da njihova dejanja niso v skladu z besedami.

2. Domovi bi vsekakor morali imeti vzgojne načrte dela, ki bi jih predpisal pedagoški svet SRS, kot predpiše učne načrte za srednje šole. Pomisleki, da domovi delajo pod različnimi pogoji z različnimi skupinami gojencev in je zato težko izdelati okvirni načrt, niso dovolj tehtni, ker vemo, da tudi med srednjimi šolami obstoje razlike. Izdelava takšnega načrta zahteva vsekakor veliko dela in ga je zato težko izdelati, vendar bi ekipa, sestavljena iz pedagogov, socialnih delavcev, psihologov in zdravstvenih delavcev, uspešno opravila to nalogo. Opora za ta načrt bi bile dosedanje izkušnje in dosežki vzgojiteljev po domovih.

3. Za uresničitev načrta vzgojnega dela so potrebna materialna sredstva, ki bi jih družba morala zagotoviti v tolikšni meri, da bi bil omenjeni načrt izvedljiv. Samo osebnost vzgojitelja je premalo za uresničitev vzgojnega načrta. Večina temeljnih izobraževalnih skupnosti ureja le osebne dohodke vzgojnega kadra, gojenci sami pa prispevajo samo sredstva za osnovne življenjske potrebe in za administrativno tehnično osebje doma. Kje so v takšnih pogojih možnosti za osnovno dejavnost doma — vzgojo. Kultura, ideološko-politična, športna, pomoč pri učenju in druge dejavnosti brez osnovnih materialnih pogojev se ne morejo uresničiti.

Navedeni predlogi izvirajo iz večletnega razmišljanja in dela po domovih, ki smo jih na zadnji seji samo oblikovali. Pripravljeni smo tudi pomagati pri njihovi uresničitvi.«

Tov. urednik, prosim vas, da ta dopis, kolikor lahko kaj prispeva k izboljšanju vzgojnega dela, tudi objavite.

ADRIAN KOTNIK,
upravnik ŽDD Maribor

Z ZAKONOM OPREDELITI VLOGO DELAVSKIH UNIVERZ

POGOVOR Z DIREKTORICO DELAVSKE UNIVERZE »BORIS KIDRIČ« V LJUBLJANI PROF. MAJDO POLJANŠKOVO

Označite, prosim, na kratko vlogo vaše institucije v današnjem družbenopolitičnem življenju, oziroma kako se vključuje v njegove sodobne tokove?

Širši vidiki, ki pogojujejo dejavnost delavskih univerz, so v napredovanju znanosti in tehnike, razvoju samoupravljanja, ki zahteva izobražene in vzgojene ljudi, če želimo, da bo proces demokratizacije enako zajemal vse delovne ljudi. Nadaljnji moment je tudi v ne dovolj razvitem šolskem sistemu in v dejstvu, da daje šolanje človeku le poklic, ne more pa ga usposobiti za vse odgovorne naloge, ki jih zahteva delovno mesto. Izkoriščanje kulturnih dobrin je v veliki meri odvisno od splošne izobrazbe. Med drugimi institucijami je delavska univerza prat gotovo poklicana, da z raznimi oblikami splošnega, družbenoekonomskega in strokovnega izobraževanja pomaga odraslim s permanentnim usposabljanjem, jim omogoča širiti splošno obzorje, jih strokovno izpopolnjevati, pomaga pridobivati nova spoznanja o družbi, idejnopolitičnih tokovih današnjega sveta, ekonomiki in samoupravljanju.

Po kakšni poti naj bi si danes delavske univerze pridobile »legitimacijo« — in s tem tudi pravico do obstoja?

Delavske univerze nimajo opredeljenega statusa in so premalo včlenjene v vzgojnoizobraževalni sistem. Ker se že vrsto let ukvarjajo z izobraževanjem odraslih, in je to njihova osnovna dejavnost, bi bilo nujno, da bi njihovo mesto in vsebino jasno zakonsko opredelili. Neurejeni status povzroča, da se z izobraževanjem odraslih ukvarjajo najrazličnejša društva, združenja, zavodi in posamezniki. Tak pluralizem sicer navidezno kaže, da je izobraževanja na pretek, vendar hkrati povzroča neenotnost v izobraževanju odraslih, pomanjkanje vključevanja sodobnih andragoških metod, neracionalno trošenje sredstev, zasenčuje delitev dela, strokovnost in odgovornost. Menim, da je delavska univerza kot institucija, ki je v preteklosti odigrala predvsem prosvetiteljsko vlogo, danes prerasla nekdanji okvir in postaja strokovna institucija. Zato je treba čimprej zakonsko jasno opredeliti njeno vlogo, določiti pogoje, ki jih mora izpolnjevati, če želi izobraževati odrasle.

Menite, da je delavskih univerz v Sloveniji (in posebej v Ljubljani) dovolj ali preveč?

V Sloveniji je približno 50 delavskih univerz. Težko se je opredeljevati, ali jih je premalo ali preveč. Vsekakor pa je potrebno imeti več kadrovsko dobro zasedenih delavskih univerz. Potreba po eni močni instituciji v Ljubljani je bila zelo živa pred enim letom in takrat, ko so se na pobudo družbenopolitičnih organizacij v Ljubljani združile štiri delavske univerze v delavsko univerzo »Boris Kidrič«. Za Ljubljano, kjer delujeta poleg naše institucije še dve občinski delavski univerzi, bi bilo vsekakor smotrneje, če bi imeli eno močno strokovno institucijo in enoten izobraževalni program za izobraževanje odraslih, ki bi temeljil na izobraževalnih potrebah in bi bil vezan na perspektivni razvoj mesta.

Kako ste se pripravili na letošnjo izobraževalno sezono in v kakšnih pogojih ste jo začeli? S katerimi težavami se srečujete pri svojem delu in posebej pri izvajanju začrtanega programa?

Na letošnjo izobraževalno sezono smo se temeljito pripravili, in sicer z več vidikov. Izobraževalni program je nastajal na osnovi analize lanskih izobraževalnih oblik, proučevanja interesov odraslih, ob posvetovanjih z družbenopolitičnimi organizacijami in družbenopolitičnimi skupnostmi, na osnovi analize položaja izobraževanja v delovnih organizacijah v Ljubljani, ki jo je za nas pripravil republiški zavod za šolstvo. Vse zahteve po izobraževanju smo seveda morali urediti glede na finančne možnosti, reorganizirali smo notranjo organizacijo dela in strokovno izboljšali kadrovski sestav. Program so izoblikovali naši strokovni sodelavci, zato je sestavljen dokaj stvarno in ga je mogoče v celoti izvesti. Pri izvajanju programa pa nastopa vrsta težav: nimamo dovolj lastnih prostorov, za nekatere načrtovane oblike izobraževanja ni toliko denarja, da bi lahko zajeli širši krog ljudi, ni dovolj denarja za proučevanje, perspektivno programiranje, analiziranje in razvijanje novih oblik.

Naj mimogrede omenim, da smo v lanski izobraževalni sezoni zajeli v različne oblike izobraževanja nad 16.000 odraslih in da je vključenih sedaj v naše izobraževalne oblike vsak dan okrog 1400 ljudi.

V programu ste zajeli tudi družbenoekonomsko in idejnopolitično izobraževanje. Vrsta predavanj je namenjenih delavcem v družbenopolitičnih organizacijah, mladini in posebej prosvetnim delavcem. Ali lahko poveste kaj več o predavanjih, namenjenih učiteljem?

Za prosvetne delavce tudi v letošnji izobraževalni sezoni nadaljujemo s predavanji o idejnopolitičnih in družbenoekonomskih problemih. Predavanja so v šolah. Učitelji dobijo pred predavanjem širše teze o določeni temi z navedbo literature, tako da je omogočeno posredovati tematiko v obliki dialoga. Doslej smo imeli na posameznih zavodih več kot 200 predavanj, zdaj pa imamo tudi seminarje za samoupravne organe šol na področju občinske skupščine Ljubljana-Šiška.

Prof. Majda Poljanškova

Ob tako obširnem programu, kakršen je letošnji, še vprašanje: ali imate ustrezne kadre, koliko stalnih in zunanjih strokovnjakov redno sodeluje pri delu v vaši instituciji?

Po združitvi, kot sem že omenila, se je okrepil strokovni team kadrov, ki so stalno zaposleni. Imamo naslednje profile: ekonomista, pravnika, politologa, psihologa, pedagoga, profesorja za tuji jezik in strokovnega sodelavca za strokovno izobraževanje v delavski organizaciji. Ob jasnejši zakonski opredelitvi statusa delavskih univerz nameravamo strokovni team še razširiti. Jasno je, da smo za uresničitev posameznih izobraževalnih oblik vezani predvsem na zunanje strokovne sodelavce, ki so specializirani za ožja področja. Zunanjih sodelavcev je 350. Z okrepitvijo notranjih (stalno zaposlenih) strokovnih sodelavcev nameravamo razpisati tudi še dodatna mesta za zunanje stalne sodelavce za tista področja izobraževanja, za katera je največ zanimanja.

Pripravljate tudi več publikacij; katere in komu so namenjene?

Ob različnih tečajih in seminarjih se je pokazalo, da je potrebno pismeno gradivo, ki se uporablja kot dopolnilo v izobraževalnem procesu. Mnogi udeleženci naših izobraževalnih oblik so namreč želeli dobiti tako gradivo, ki bi ga lahko uspešno uporabili tudi pri vsakodnevnem delu. Tako smo izdali v letošnji izobraževalni sezoni že brošuro Delovna razmerja-sodna praksa avtorjev Šinkavca in Horvata, ta teden pa bo izšel Priročnik za sindikalne delavce. Pripravljamo tudi druge publikacije, ki bodo služile kot pripomoček v izobraževalnem procesu, nekatere od njih pa tudi za pravočasno poučenost samoupravljalcev, za pomoč pri delu strokovnih kadrov in poslovanju delovnih organizacij.

Vprašanja:
Marjana Kunej

Še domovina v naših berilih

O načrtni vzgoji mladega rodu, in to velja tudi za domovinsko vzgojo, smo največ razpravljali in zanjo tudi storili pedagogi, saj je to važno področje našega poklicnega dela. Zaradi napetih mednarodnih odnosov pa se je v zadnjem času začela zanimati zanjo tudi javnost bolj, kot bi se morda v normalnih okoliščinah. Če torej ob tem tudi vzgojitelji ponovno razmišljamo o domovinski vzgoji, samo koristimo.

V članku o domovinski vzgoji sem zapisal, da je našla vse premalo prostora tudi v literarnih prispevkih naših beril. Stanko Kotnik, ki ga poznamo tudi kot scustvarjalca nekaterih beril, je o tem povedal svoje mnenje v sestavku Domovina v naših berilih. Naj ga nekoliko dopolnim.

Ob nedavnih dogodkih so pokazali naši ljudje visoko stopnjo patriotizma. To je prav gotovo uspeh vzgoje, pozitivni vpliv vseh dejavnikov, ki oblikujejo zavest človeka, torej tudi šole. Samovšečno pa bi bilo, če bi prisodili vse zasluge samo njej. In če ne sme prevzeti vse hvale za dosežene uspehe, je enako nesmiselno, če bi šoli pripisali krivdo za vse, kar je bilo na tem področju storjenega premalo. Mislim pa, da smo dolžni kot vzgojitelji najprej pregledati vzgojno delovanje šole in potem svetovati kot strokovnjaki vsem, ki neposredno ali posredno vzgajajo. Ne bomo pa dosti dosegli, če se bomo opredelili za šolo ali proti njej. Kritična ost se naj dotakne slabosti. Teh pa je precej — povsod.

O domovinski vzgoji nisem pisal, da bi koga prizadel ali manjšal njegova prizadevanja, ampak da bi skromno prispeval k razmišljanju. Ni naloga načelnega niti uvodnega članka, da bi študijsko analiziral neko vprašanje. Od njega moremo komaj zahtevati kaj več, kot da bežno pokaže problem, nakaže vzroke in rešitve. Ob prazniku pa je še posebna priložnost, da se postavimo z uspehi in, bodimo pogumni, pokažimo tudi na pomanjkljivosti. In te so, tudi naša berila niso brez njih.

Literarnih prispevkov v berilih nisem omenil (čeprav le z dvema besedama), da bi kritiziral učbenike, ki so izšli že pred več leti in smo o njih že pisali. Želel sem le, da bi bili pri sestavljanju novih še bolj pozorni na domovinsko vzgojo, kot smo bili doslej.

Če je že potrebno, da štejemo besedila, ob katerih moremo učiti mladino ljubezni do domovine in pripravljenosti na žrtve zanjo, pa razmerje le ni povsod tako. V Prvem berilu npr. imamo 119 beril in pesmi, s poudarjeno domovinsko tematiko sem jih našel 6. Tudi med knjigami, ki jih priporočamo za domače branje v 3. in 4. razredu, je takih besedil prav malo. Na seznamu književnih del za bralno značko na pripravljalni stopnji (1. in 2. razred) ni del s poudarjeno domovinsko tematiko, na prvi stopnji (3. in 4. razred) pa najdemo med 15 teksti 2. Res je, da imamo v Sloveniji različne programe ter jih vsako leto dopolnjujemo in spreminjamo. Sicer pa, če govorimo o prostoru, tudi število samo ni odločilno.

Med besedili v berilih so nekatere pomembne umetnine, visoki dosežki naše književnosti. Toda ali so taka vsa? Vzgoja je stvar srca in le umetniško dognana pristna doživetja najdejo pot vanj, mladega bralca čustveno prizadenejo in se ne izgubijo brez sledu. Ali se res ne bi mogli pogovoriti tudi s tega vidika o tem ali onem prispevku, od katerega pričakujemo posebno pomoč pri domovinski vzgoji? In ali smo res vključili vse, kar imamo najboljšega?

Ravno med berili, ki zajemajo čas osvobodilne vojne, najdemo tudi taka, s katerimi ne dosežemo tolikega vzgojnega učinka, kot bi želeli. Deklarativni, sentimentalni in patetični opisi ne morejo zgraditi čustvenega odnosa med sodobnim otrokom in tako pomembnim obdobjem naše zgodovine. Če našega borca idealiziramo in sovražnika poneumljamo do skrajnosti, če opisujemo dogodke bolj tako, kot bi želeli, da bi bilo, nismo prepričljivi. Borba je bila težja in bolj resna, mladina pa kritično misli — tudi v osnovni šoli.

Pri izbiranju tekstov in sestavljanju programov za branje pa smo nemalokrat res v zadregi, posebno še, kadar gre za nižjo stopnjo. Sodim, da literarna zgodovina tu še ni opravila svoje dolžnosti. Ne vem, če je prav, da posveča kak avtor enemu modernističnemu piscu toliko ali več prostora kot več partizanskim tekstom in njihovim ustvarjalcem skupaj. Slovenska mladinska književnost pa bojda še ni uspela pritegniti njene pozornosti. Dela za mladino omenjamo pri pisateljih, ki pretežno pišejo za odrasle, tistih, ki ustvarjajo samo za mladino, pa ne obravnavamo. Tako ocenjujemo kvaliteto mladinskih del z različnimi merili, ki so dokaj subjektivna.

Ne dvomim, da učitelji uporabljajo v dovoljni meri gradivo, zbrano v berilih, če le ustreza postavljenim zahtevam. Iz prakse vem, da se marsikje trudijo izboljšati učnovzgojni proces in zato uporabljajo poleg učbenikov tudi druge vire, četudi je iskanje teh zamudno. Tako smo priče, da zlasti pred proslavami prelistajo kopice knjig in revij ter iščejo domoljubna besedila, ki so primerna za javno posredovanje.

O tekmovanju za bralno značko, ki ga velja iskreno pozdraviti, nisem pisal, pa tudi ne o drugih tiskih, ki jih naša mladina pridno prebira in vplivajo nanjo tako ali drugače. Vendar menim, da ne kaže zmanjševati pomena beril, češ saj berejo še kaj drugega, pa tudi pričakovati, da bodo nevtralizirala vse vplive manjvrednega tiska, bi bilo preveč.

Sicer pa dober učitelj domovinsko vzgaja pri pouku slovenskega jezika in pri drugih predmetih, v razredu in na šolskem hodniku, v delavnici in telovadnici, na športnem dnevu in na izletu, z berilom v roki ali brez njega. Da bi to delali zavzeto kot doslej, pa bolj načrtno in sistematično, je naša želja. Če bo k temu prispeval tudi Kotnikov odziv, sem mu zanj hvaležen.

VELIMIR BATIČ

UMRL JE LEV CEPUDER

Ob izteku leta — sredi decembra — se je poslovil od nas eden od markantnih predstavnikov starejše generacije slovenskih šolnikov — Lev Cepuder. Njegova življenjska pot in dejavnost je bila pot naših najvidnejših in najboljših vzgojiteljev, ki so med obema vojnama in potem pripravljali mlade generacije za življenje in s tem prispevali velik delež našemu življenju samemu. O njem je pred sedmimi leti, ko je Lev Cepuder praznoval sedemdesetletnico, obširno pisal tudi »Prosvetni delavec«. Današnje besede, ki jih ne bo mogel več brati, naj mu bodo v spomin in zahvalo.

Samo treh kvalitet se spomnimo ob smrti Leva Cepudra, da bomo plastično zagledali njegovo življenjsko podobo.

Lev Cepuder je bil vse življenje — vse od dijaških let pa do svoje popolne zrelosti in do svojega odhoda — naprednjak, svobodoljuben in borben človek, ki je kot vzgojitelj mladih pokolenj tudi vzgajal mladino v naprednem duhu. Zaradi naprednega mišljenja in dela so ga preganjale že oblasti pokojne Avstro-Ogrske, kot borec in revolucionar je bil med Maistrovimi borci aktivni udeleženec v boju za našo severno mejo, med narodnoosvobodilno vojno njen pristaš in sodelavec. Tako je bil svetal zgled vsem tistim, ki so se od njega učili in ob njem rasli.

Svoja najplodnejša in najbogatejša leta je posvetil Prekmurju — prekmurski mladini in učiteljstvu. Prekmurje je med obema vojnama veljalo za »slovensko Sibirijo«. Lev Cepuder se mu je posvetil z vsem žarom zrelega učitelja in pedagoga — najprej kot učitelj, pozneje kot šolski nadzornik v Dolnji Lendavi. Deset svojih najlepših in morda pedagoško najbolj dognanih let! Bil je šolski nadzornik, kakor si ga predstavljamo danes, ko govorimo o pedagoškem svetovalcu: široko razgledan, pedagoško bogat in izkušen svetovalec učiteljem, odločen borec za napredek vzgojno izobraževalne dejavnosti šole in učiteljev. Takšnega se spominjajo starejši šolniki še danes, tak je užival takrat spoštovanje in zaupanje učiteljstva in ljudi.

In nazadnje — Lev Cepuder je bil topel in prisrčen človek. Človek, ki je razumel vso globino življenja in je prav zaradi tega razumel otroka, ki ga je učil v razredu, učitelja, ki ga je nadziral, in v letih po osvoboditvi mlade ljudi v vzgojnih domovih, kjer jim je bil predstojnik. Svojo toplino in prisrčnost je prenašal nanje, da so ob njem rasli tudi sami v tople in prisrčne ljudi. To pa je največ in najlepše, kar lahko doseže človek — vzgojitelj Prav s tem je postal tudi velik pedagog — praktik, ki je s svojim delom in življenjem uresničeval najlepše izsledke pedagoške teorije.

Ko je odšel od nas, mu naj bo teh nekaj besed zahvala za njegovo delo in priznanje generacij, ki so od njega sprejemale in dobivale mnogo za svojo življenjsko pot. V. CVETKO

Učenci sami so analizirali svoje učne uspehe

Učni uspeh ob prvi orientacijski konferenci je posebno kritičen v sedmih in osmih oddelkih. Razredni učiteljski zbor je takoj analiziral stanje, ki je najbolj kritično v 7.a razredu. V tem primeru je od skupnega števila 34 učencev izdelalo le 7 učencev, ostali pa imajo: 8 učencev 1 nezadostno, 8 učencev 2 nezadostni in 11 učencev 3 ali več nezadostnih ocen.

V anonimni anketi so nam ti učenci razkrili nekaj vzrokov, nad katerimi smo se skupno s starši zamislili — porazgovorili in sklenili, kako bomo v bodoče ravnali z njihovimi učenci. **Šest učencev je zapisalo, da jih pri učenju ovirajo mlajši bratci in sestrice ter to, da so vezani izključno na en sam zakurjen prostor.**

Mnenje osmih učencev je izraženo v mislih enega izmed njih, ki meni: »Nekatere tovarišice razumejo, kako nas **obremenjuje domače delo na polju**, druge pa ne. V prvem četrtletju se težko privadimo na učenje in zato ni veliko pričakovati od nas. Zaradi domačega dela napišemo le še nalogo, za učenje smo preutrujeni, v šoli si vsega ne zapomnimo.«

Šest učencev ugotavlja, da se težko učijo; da se pri izpraševanju ustrašijo; da **ne razumejo razlage**, a si ne upajo vprašati, zato tudi ne naredijo domačih nalog.

Deset učencev ugotavlja, da je glavni razlog njihovega neuspeha lenoba, prekomerno gledanje TV oddaj, pohajkovanje z nadležno tovarišijo.

Nekdo ugotavlja, da je vse preveč učnega gradiva in premalo časa, da bi lahko vse učivo obvladal.

Nekaj opazk je na račun mater, ki jih venomer nekam naganjajo, npr. v trgovino, ki je do 3 km oddaljena in kjer s čakanjem zamudijo tudi do 3 ure, če pripeljejo z zamudo kruh; ali morajo v hlev ali po drva, premog itd. Prav pretresljiva in resnična je izpoved neke učenke, ki mora varovati mlajšo sestrico (1 leto), ker sta oba roditelja zaposlena; ob tem varstvu mora še skuhati kosilo in pospraviti stanovanje. Na vse to pa še zadolžitev: nadzor nad bratom, če pravilno bere, ko se daje s to umetnostjo v 1. razredu. Ta učenka je bila še v minulem šolskem letu prav dobra, danes pa ima 3 nezadostne ocene.

(Opomba: Ni pomembno, na kateri šoli je dobljena ta analiza, vsaj v določeni meri lahko te misli posplošimo na vse naše šole. Pedagogi šole, kjer je bila izvedena ta anketa, menijo, da jim bodo njeni rezultati koristno služili pri bodočem delu.)

T. J.

Izobraževanje kmetijskih proizvajalcev

Stališče upravnega odbora Gospodarske zbornice SRS ter predsedstva in izvršnega odbora SZDL Slovenije o nekaterih perečih družbeno-političnih vprašanjih razvoja kmetijstva na vasi med drugim opozarjajo, da bo potrebno posvetiti izredno pozornost splošnemu in strokovnemu izobraževanju kmetijskih proizvajalcev, da bi le-ti pridobili čim večje strokovno znanje. Poleg razširitve tehničnega pouka v osnovnih šolah na področje kmetijstva je v stališčih zbornice in SZDL poudarjeno, da je treba podpirati ustanavljanje kmetijskih in gospodarskih nadaljevalnih šol, tečajev in posebnih oddelkov za kmečko mladino pri sedanjih kmetijskih šolah.

Da ima izobraževanje kmetijskih proizvajalcev v družbenem in zasebnem sektorju pomembno vlogo, potrjuje tudi gradivo, ki ga je pripravila kmetijska šola Grm pri Novem mestu o izobraževanju kmetijskih proizvajalcev na Dolenjskem. V njem je med drugim posebej podčrtano, da je uspešnost izobraževanja odvisna od najtesnejšega sodelovanja šole, občinskih skupščin in njihovih izobraževalnih skupnosti, delovnih organizacij, strokovnih društev, delavskih univerz itd.

Na področju kmetijskega izobraževanja pa se zlasti srečujeta dve izobraževalni instituciji: šola in delavska univerza. Tudi v bodoče se bo nanju najbrž vezalo pošolsko izobraževanje mladine in strokovno usposabljanje ter izpopolnjevanje odraslih.

Delavske univerze kot specializirane ustanove za izobraževanje odraslih že od ustanovitve vključujejo v svojo dejavnost tudi izobraževalne oblike, namenjene strokovnemu usposabljanju in izpopolnjevanju kmetijskih delavcev v družbenem sektorju, zlasti pa kmetijskim proizvajalcem v zasebnem sektorju. V prvi fazi svoje dejavnosti so delavske univerze prirejale občasna predavanja in predavanja v ciklih.

Intenzivnejše izobraževalne oblike za kmetijske proizvajalce pa so redne šole in tečaji. V letu 1966/67 je bilo 73 šol in tečajev s 4420 urami in 2680 slušatelji, leta 1967/68 pa 33 šol in tečajev s 1334 urami in 870 slušatelji.

Na marsikaterem kmetijskem področju je bilo posebno zanimanje deklet za gospodinjsko in zdravstveno vzgojo. Podatki kažejo, da je bilo v Sloveniji s področja gospodinjstva v izobraževalnem letu 1966/67 133 tečajev z 9963 urami in 2816 slušateljicami, leta 1967/68 pa 162 tečajev z 10.368 urami in 3090 slušateljicami.

Leta 1966 je Zveza delavskih univerz Slovenije vsem delavskim univerzam posredovala napotke za organizacijo kmetijskih šol in za njihovo povezovanje z rednimi šolami ozir. za organizacijo tečajev po programu šole za kmetovalce, ki ga je pripravil Zavod za šolstvo SRS za kmetijski izobraževalni center v Celju.

1. aprila letos je bil na pobudo Zveze delavskih univerz posvet, ki so se ga udeležili predstavniki republiških organizacij in institucij, ki so zainteresirane za izobraževanje kmetijskih proizvajalcev. Osnovni smoter razgovora je bil opredelitev nalog posameznih republiških institucij za nadaljnjo programsko in sistemsko usmeritev, organizacijo ter strokovno izpopolnitev izobraževanja.

Ugotovili so, da je redno šolanje najbolj sistematična in uspešna oblika izobraževanja zasebnih kmetijskih proizvajalcev. Zato naj bi se v Sloveniji oblikovala ustrezna mreža kmetijskih šol, prilagojena značilnostim proizvodnje in interesom določene sredine. Delavske univerze pa naj bi prevzele organizacijo posebnih oddelkov za odrasle rednih kmetijskih šol v krajih, kjer je za to posebno zanimanje. Pri tem naj bi bili zagotovljeni tudi pogoji za praktično delo, ki ga zahtevajo učni programi.

B. BLENKUŠ

Kakšni grozni otroci!

Nemirno je v razredu. Vsi restrpno pričakujejo popravo prve šolske naloge. Šolska naloga je vedno nekaj vznemirljivega, še prav posebno pri slovenščini.

Koliko svojih doživetij, skrivnih misli in želja zaupajo učenci tovarišici učiteljici v svojih spisih. Zato ni nikomur vseeno, kaj si misli o njegovi nalogi. Vsak bi rad, da bi ji bil njegov sestavek všeč, vendar se vsem to ne posreči. Marsikdo se ne zna lepo izražati. Med njimi je tudi Tine, ki se zaradi tega vedno boji slovenske šolske naloge.

Tovarišica učiteljica je stopila v razred. Najprej ga je skušala pomiriti in ko ji je to uspelo, je začela naštevati, kakšne napake so zagrešili v tej šolski nalogi. Naštevala je stavke brez vejic, pa napačne sklone, narobe rabljen nedoločnik itd.

Potem je za primer prebrala tri odlične naloge. Učenci, ki so napisali te naloge, so bili zadovoljni, ostali pa so čakali, kaj bodo slišali sedaj. Morda se je tudi drugim posrečilo, da so kako stvar dobro napisali. Lep uvod, zanimiv zaključek ali iskreno opisano doživetje. Toda ne. Tovarišici ni — razen tistih treh odličnih — nobena naloga ugajala. Pač pa je vzela Tinetovo nalogo in dejala: »Sedaj pa poslušajte še najslabšo nalogo! Napisal jo je Tine.«

Začela je brati. Razred pa je planil v smeh. Tine, ki se je od zadrege ves zgrbil na svojem stolu, ni mogel razumeti, kako morejo biti sošolci tako kruti.

Nenadoma pa se oglasi Marjan: »Kaj se smejete, saj ni tako slabo?«

Ta pripomba pa je bilo zadnje, kar bi si tovarišica učiteljica želela v tem trenutku. Jezno je pogledala Marjana, vzela njegov zvezek in prečrtala oceno zadostno. Namesto nje je z velikimi črkami napisala nezadostno.

Potem je razdelila zvezke. Ko je Tine dobil svoj zvezek, ni niti pogledal, kaj piše v njem, ampak je iztrgal list s šolsko nalogo.

Tovarišica je osupnila. Pognala se je proti mizi, odprla dnevnik in zapisala: »Zahtevam ukor za Tineta, ker se vede nespodobno!«

Razred je umolknil. Do konca ure ga ni bilo treba več miriti. Toda tovarišica učiteljica se je zdela učencem še dosti bolj oddaljena kot kdajkoli prej.

Kaj pa tovarišica učiteljica? No, ta ni razmišljala o svojem ravnanju. Kadar pa bo naslednjič občutila, da je otroci ne marajo, bo vsa ogorčena spraševala na konferenci: »Povejte mi, kaj bi bilo treba ukreniti s tako nedisciplinaranimi otroki? Opomin nima nobene veljave več! Ukor tudi ne.«

M.

Tako se strokovno izpopolnjujejo profesorji tujih jezikov v nekem pedagoškem institutu (v Romuniji)

GUSTAV ŠILIH

LETOS JE MINILO 75 LET OD NJEGOVEGA ROJSTVA

Na dan obletnice smrti Gustava Šiliha — 24. novembra — so imeli v Laporju pri Slovenski Bistrici majhno svečanost: po tem slovenskem pedagogu so poimenovali tamkajšnjo šolo in s kulturnim programom proslavili spomin Gustava Šiliha. Letos je namreč minilo tudi 75 let od njegovega rojstva. Ob tej priložnosti smo prejeli v objavo pričujoči prispevek.

Gustav Šilih sodi k tistim slovenskim pedagoškim osebnostim, ki so pomagale (kot dr. Viktor Bežek, Henrik Schreiner in dr. Franjo Zgeč), preoblikovati naše šolstvo in vzgojo ne samo po vzorih naprednih pedagoških struj, ampak tudi glede na posebne potrebe slovenskega šolstva v okviru jugoslovanske skupnosti.

Čeprav je minilo že sedem let od Šilihove smrti, je njegov svetal lik pedagoga še vedno živo prisoten tako pri njegovih nekdanjih učencih in stanovskih tovariših, prijateljih in znancih kakor v vsem našem šolstvu. Lahko rečemo, da je zaslovelo mariborsko učiteljišče prav zaradi takih vzgojiteljev, kakršen je bil Gustav Šilih in da je visoko odlikovanje, ki ga je prejelo učiteljišče ob svoji stoletnici, veljalo predvsem tistim pedagogom, ki so ponesli sloves zavoda daleč preko domačih meja.

Njegovi nekdanji učenci in zavodovi sodelavci se radi in z občudovanjem spomnimo na njegov vzgleden, vedno razumevajoč in takten odnos do mladine in kolegov, na njegova vzorna in metodično skrbno pripravljena, podana in ponazorjena predavanja in praktične nastope, na njegove natančne, temeljite in lične zapiske vseh učnih nastopov učiteljskih kandidatov, katerih se je udeležil, na njegove vedno pretehtane ocene, nasvete in razprave na strokovnih konferencah, na njegova javna predavanja na neštetih roditeljskih sestankih in tednih, na tečajih za učiteljstvo, na seminarjih, simpozijih itd.

In končno, na njegove očetovsko modre in strokovno neoporečne nasvete v vzgojni posvetovalnici. Priznati moramo, da nas je prevzela že sama njegova resna, simpatična in avtoriteto izžarevajoča osebnost, kaj šele njegova predavanja, zajeta iz temeljitega znanstvenega in strokovnega znanja ter poklicnih in življenjskih izkušenj, podana tako nazorno in prepričevalno. Njegove besede so vselej zaktivizirale učence in odrasle, vzbujale so pedagoško vest in čut odgovornosti, težnjo po samostojnem in nadaljnjem razglabljanju o podani tematiki.

Gustav Šilih je bil ne le sijajen in iskan učitelj in predavatelj, marveč tudi priznan pedagoški pisatelj, kritik, urednik, mladinski pisatelj in dramatik ter organizator. Bil je sodelavec mnogih pedagoških, literarnih in drugih listov, domačih in tujih.

Kot samostojne knjige so izšle njegove UČNE OBLIKE V SOLSKEM DELU (SŠM 1939), VZGOJA NAŠIH OTROK (CLU 1953), ODGOJ DJECE U NAŠOJ PORODICI (PKZ Zagreb 1953 v prevodu Z. Pregrada), DUŠEVNI RAZVOJ IN VZGOJA PUBERTETNIKA (CLU 1953), VZGOJNA SREDSTVA NAŠE DRUŽBE (ZO 1955), VZGOJA NAŠIH OTROK (PD 1955), NAŠ OTROK NI VEČ OTROK (ZPM 1957), INDIVIDUALNO MLADINSKO SVETOVANJE (v publikaciji Izob. staršev in odrasle mladine ZPM in ZDLU, 5. 4. 1960), UČNA NAČELA NAŠE ŠOLE (DZS 1961), ODGOJNA SREDSTVA NAŠE PORODICE (PKZ 1956, prev. J. Demarin), OČRT SPLOŠNE DIDAKTIKE (DZS 1961, Ped. knjiga 22). Po njegovi smrti so izšla v knjigi IZBRANA POGLAVJA IZ PEDAGOGIKE še Šilihova Didaktika v skrajšani obliki pri DZS 1964, po njej v srbohrvaščini DIDAKTIKA (Zavod za izdavanje udžbenika 1967, prev. A. Skala) ter UČENCI, AKTIVNI SOUDELEŽENCI PRI LASTNEM OBLIKOVANJU (ZO 1964 v članku Šilih-T. Ferline).

Med dvema vojnama je izdal mladinsko knjigo NEKOČ JE BILO JEZERO ter zajeten mladinski roman BELI DVOR (Tisk. zal. Maribor 1938), ki je izšel pozneje tudi za naše ameriške izseljence. V rokopisu je zapustil še mladinsko povest GRBAVI PLEMIČ (10 izdelanih poglavij iz življenja velenjskih rudarjev). Pred II. svetovno vojno so v SNG v Mariboru igrali njegovo dramo iz I. svetovne vojne KAVERNA (1932), ki je ostala v rokopisu.

Gustav Šilih je delal 25 let na mariborskem učiteljišču, kjer je bil takoj po osvoboditvi tudi v. d. ravnatelja. Bil je pobudnik vzgojne svetovalnice v Mariboru in njen prvi ravnatelj. Kot predsednik predvojne Pedagoške centrale in po osvoboditvi Pedagoškega društva se je prvi zavzemal za ustanovitev Pedagoške akademije. Občudovati moramo Šilihovo neumorno delavnost, ko je poleg vestnega in točnega opravljanja šolskih dolžnosti zmogel napisati toliko del, ko je organiziral neštetc počitniških tečajev za učitelje, pedagoških tednov za starše, učnih ekskurzij za člane PC in PD v Brno, Prago, na Dunaj, kjer se je tudi sam izobraževal pri svetovno znanih pedagogih in psihologih, kot sta bila zakonca Ch. in K. Bühler, se izpopolnjeval v Švici pri E. Claparedu, potem ko je dokončal študije v Zagrebu, kjer je opravil izpit za profesorja pedagogike narodnega jezika in nemščine.

Naj bi ta skromna podoba slovenskega pedagoga Gustava Šiliha pripomogla k ponovni, potrebni poživitvi širšega in intenzivnejšega pedagoškega dela pri nas v okviru pedagoških društev, naših šolskih kolektivov in v širši javnosti. Njemu v čast je bila imenovana velenjska osnovna šola, mariborski občinski občinski svet je imenoval po njem eno od ulic. Pedagoško društvo pa namerava v okviru Zveze mariborskih kulturnih delavcev v doglednem času odkriti Gustavu Šilihu spominsko ploščo in omisliti sklad, ki bi nosil njegovo ime. Ko bomo prihodnje leto praznovali 100-letnico slovenskega šolskega zakona, bo treba misliti tudi na izdelavo bibliografij naših najuglednejših pedagogov, med katere sodi tudi pokojni profesor Gustav Šilih.

-ov-

Šolski center za oblačilno in frizersko stroko v Mariboru, Orožnova 2

razpisuje

prosto delovno mesto za

- **UČITELJA SKICIRANJA**

Pogoj:

visokošolska izobrazba.

Prošnje za sprejem v delovno razmerje pošljite do 30. decembra 1968. Nastop službe 1. februarja 1969.

Konferenca v Milanu

Oxfordski inštituti v Italiji so skupaj z milansko internacionalno šolo organizirali tretjo mednarodno konferenco o avdiovizualnih pripomočkih ter o poučevanju tujih jezikov. Konferenca je potekala od 1. do 4. novembra 1968 v Milanu in udeležil sem se je tudi podpisani. Nekateri podatki in osebni vtisi utegnejo biti pomembni tudi za nas, zato sem napisal to poročilo.

Od Slovencev sem bil na konferenci sam, medtem ko so bili ostali Jugoslovani zelo močno zastopani, in to ne le številčno, ampak tudi z referati in s posegi v diskusijo. Bilo je tam celo zastopstvo iz Makedonije, ki se je sicer skromno držalo v ozadju, zato pa je bila toliko bolj poudarjena zagrebška skupina. Res je sicer, da je konferenca kljub internacionalnemu naslovu konec koncev le izzvenela predvsem kot italijanska, kar je glede na kraj in možnost udeležbe italijanskih učiteljev razumljivo. Vendar so bile zelo opazne francoska, nizozemska in nemška skupina, medtem ko so angleško sestavljali predvsem univerzitetni profesorji-referenti in sodelavci oxfordskih inštitutov. Na hvalo ostalih Jugoslovanov pa bodi povedano, da je bila s strani vodstva njihova skupina zmeraj najbolj poudarjena in upoštevana, saj se je zlasti Zagrebčanom pod mentorstvom dr. Filipoviča in dr. Guberine (ki se konference sicer nista udeležila, a sta bila dostikrat omenjena) zadnje čase posrečilo ustvariti v svetu sloves, medtem ko Slovenci očitno spet sladko spimo na umišljenih lovorikah. Vodja konference prof. Derrick Plant pa je bil vseeno tako dober, da je govoril vedno le o Jugoslovanih in jugoslovanski skupini, tako da po bratski delitvi pade delček upoštevanja tudi na nas.

Predsednik organizacijskega odbora je bil prof. Renzo Titone z rimske univerze, ki si je zadnje čase ustvaril ime v lingvistiki. (Nastopil je tudi z zelo zapaženim referatom na kongresu FIPLV v začetku aprila 1968 v Zagrebu.) Vendar se na konferenci ni pojavil in je njegovo mesto prevzel prof. Plant, ki sicer dela na tržaški in rimski univerzi. Omenil bi še predavatelje prof. Hutchingsa, ki dela na univerzi v Pavii in Milanu, prof. Flemingsa z univerze v Surreyu, ter gospoda Charlesa Wilsona, direktorja lingvističnega centra v Monzi pri Milanu. Le-ti so predavali bodisi za celotno konferenco bodisi v angleški sekciji, medtem ko so francoski, nemški in italijanski predavatelji vodili seje v svojih sekcijah, ki se jih nisem udeleževal. Vseeno pa naj omenim, da je bil vodja italijanske sekcije prof. Jernej iz Zagreba, medtem ko so v angleški sekciji nastopile z referati in pogosto diskusijo tudi tov. Sonja Gačina iz Splita (referat: How io Approach English to Pre-School Children), tov. Maja Pervan iz Splita (referat: How to Approach to School Children) ter tov. Mikeš iz Subotice (referat: Bilingual Education of Pre-School Children in Vojvodina).

Vsi trije pravkar omenjeni referati jugoslovanskih avtoric so se sicer odlikovali po jedrnatosti, kratkosti, nazornosti in doživetosti, videli smo celo praktično ponazorilo obravnavane metodike, vendar ne moremo čisto hladno mimo dejstva, da referirana snov ni njihovo vsakdanje delo. Tov. Gačina predava na ljudski univerzi in šoli za tuje jezike v Splitu, tov. Pervan pa je lektorica za angleški jezik na elektrotehnični fakulteti v Splitu, torej se obe ukvarjata z obravnavano tematiko le načelno ali pa kot s svojim konjičkom. To seveda ljubezni do teme ne izključuje, povzdiguje pa jo v idealizirane višine in bi delavec iz vsakdanje prakse morda vedel omeniti kak trši problem. Zdi se mi čudno, da nista nastopili raje z referati s svojega delovnega področja.

Sploh so se vsi referati bolj držali misli o tem, kakšen naj bi bil pouk, torej kakšen je trenutno najvišji metodični cilj, h kateremu naj na današnji stopnji psihološkega in tehnološkega razvoja težimo. Manj je bilo govora o tem, kakšen je pouk v resnici. Ko pa je potrpljenje temperamentnih Italijanov doseglo svoje meje (ki pa so tam običajno zakoličene nekoliko niže), so se razhudili nad obstoječimi učbeniki in predpisanim programom ministrstva za prosveto, saj ob teh dveh faktorjih ostaja avdiovizualni laboratorijski pouk le lepa sanja. Čudovito! Podobne težave kot pri nas. Prof. Plant, ki pozna stvarni položaj na šolah, je diskutantom celo pomagal formulirati njihove pomisleke: predpisani program insistira na kopičenju znanja, učbeniki so ustvarjeni po tem programu in zato dolgočasni in pusti, ravnatelja bi bilo treba pridobiti za ogromni izdatek za AV sredstva, toda kako bi potem, ko bi učili po AV metodi, preverjali znanje dijakov ali celo ugotovili, da nekdo zasluži nezadostno oceno, in kako naj se potem ta dijak pripravi za izpit, itd.. predvsem pa, kako sploh pripraviti učitelje do uporabljanja te metode, ko pa so večinoma tako malomarni, da raje čepijo doma, kot pa bi se prikazali na kakem izpopolnitvenem tečaju ali vsaj posvetovanju; všeč jim je tičati v stari metodi, kjer jih učbenik udobno vodi od lekcije do lekcije, sami pa registrirajo, koliko je dijak doma že predelal. Ali ni mogoče tudi pri nas zaslediti močno ponavljajoče se obraze na tečajih, medtem ko za mnoge, zlasti nekvalificirane, velja tista Prešernova: »...zastonj tam išče mlado lice...«)

Konferenca je bila pestra, živahna in vsebinsko bogata. Diskusije so bile ostre, osebne in včasih celo cinično-humoristične, vendar daleč od stila, ko bi jemale sobesedniku voljo do besede, in nihče se ni dal pehati v majestetično užaljenost. O konferenci pa je seveda nemogoče podajati dovolj izčrpno poročilo in na srečo se mi zdi, da to niti ni docela nujno. Zapišem naj le nekaj opažanj in stvari, ki so se me osebno najbolj dotaknile.

Očitna hiba referiranja je bilo poudarjanje učenja na začetni stopnji, medtem ko so bile nadaljevalne stopnje zanemarjene. Ne vem, ali so referenti hoteli reči, da je treba v mladem človeku vzbuditi predvsem zanimanje do govorjenega jezika in mu dati zares trdno odskočno desko, potem pa se bo s toliko večjim veseljem tolkel preko trših nadaljevalnih poglavij. Brez dvoma je to zelo dobra in preprosta misel. Toda kolikor vem, je precej učiteljev metodično kar dovolj izobraženih za začetnike, vsaj na gimnaziji, medtem ko na nadaljevalnih in višjih stopnjah nekako »plavajo« in želijo učiti predvsem na nižjih stopnjah. Torej bi se bilo potrebno zagristi tudi v problematiko nadaljevalnega in zaključnega učenja tujih jezikov.

Veliko so govorili o raznih metodah za predšolske in šolske otroke do štirinajstega leta. Tu so AV pripomočki res skrajno na mestu, škoda je le, da so mnogi tako dragi in da terjajo toliko priprav, da se jih učitelji skoraj otepajo. So pa zelo raznoliki, otroci jih imajo radi, in je učitelj ob veselem pouku tudi sam vesel.

Metodični prijemi pri AV sredstvih so lahko različni. Nekdo meni, da otroci do 14. lekcije prve knjige ne bi nič pisali, drugi meni, da bi samo risali, učitelj pa bi se po svojem priročniku pripravljal, kako bo serviral predpisano snov bodisi s slikami bodisi z dramatiziranimi situacijami, ki naj bi se jih otroci naučili sproščeno zaigrati v tujem jeziku. Tretji meni, naj se zavrže tudi učiteljev priročnik in naj učitelj sam sproti»spesni« razne didaktične situacije, itd. To lahko razumemo tudi kot zanimivo šalo, toda jaz tega ne omenjam zato, da bi se šalil, ampak da povem, da so to za učitelja prevelike zahteve. Po tej metodi naj bi bil učitelj pravi, resnični in velik umetnik, analogno pa trditvi, da je tudi dobra vzgoja velika umetnost. Mislim, da so to dejstvo prezrli tisti naši inšpektorji, ki so pred leti iz prevelikega privatnega navdušenja začeli uvajati take metode, ne upoštevaje materialne možnosti šole in težko učiteljevo preorientacijo (in še marsikaj). Rezultat je bil ta, da je nivo znanja pošteno padel, učitelj in inšpektor pa sta se zgubljala v nebuloznih frazah o koristnosti AV sredstev.

Stanko Klinar

(Prihodnjič naprej)

II. PISMO IZ LONDONA

O SKUPINSKEM POUČEVANJU

Z izbiro naslova sem imel dokaj težav jezikovne vrste. Ne nameravam namreč pisati o skupinskem pouku, ki nam navadno pomeni: en učitelj in skupina učencev, ki je manjša od celega razreda. Gre za drugo obliko: več učiteljev hkrati poučuje skupino, ki je večja od razreda. Zato sem izbral besedo poučevanje, ki se mi zdi, da bolj poudarja aktivnost, ker je še glagolska oblika, pouk pa je samostalnik. In ravno aktivnost skupine učiteljev je tisto, kar je posebej pomembno za to obliko šolskega dela.

Najbrž je že kdo drug našel ustreznejšo besedo za to, kar v angleščini imenujejo team teaching. Vesel bom, če me powravi. Če pa je prevod, drugačen od mojega, celo že kodificiran v pedagoški literaturi, pa prosim bralca, da mi oprosti neinformiranost, ki jo je v tem primeru prav gotovo šteti za poglavitni greh.

V skupinskem poučevanju sam še nisem imel priložnosti sodelovati kot učitelj. Zato bo s tega stališča ta zapis žal samo informacija iz druge roke. Imel pa sem dovolj priložnosti čutiti to učno metodo kot učenec. Morda mi bo to pomagalo posredovati jo bolj živo.

Opis metode

V sredini petdesetih let se je v Združenih državah začelo gibanje za izboljšanje učnih načrtov in učnih metod najprej na področju naravoslovja in matematike. V šestdesetih letih je gibanje zajelo celotne šolske programe.

Reforme naj bi ozdravile najtežjo rano ameriškega šolstva: pomanjkanje učiteljstva. Zato so začeli s širokimi raziskavami, da bi ugotovili, če so materialna sredstva za šolstvo uporabljena zadosti racionalno in če omogočajo učitelju, da doseže največji možni učinek.

Skupinsko poučevanje je eden od sadov tega raziskovanja. Uvajali so ga v High Schools (ki so primerljive z našimi srednjimi šolami) v upanju, da z njimi ublaže pomanjkanje učiteljev.

Nova metoda nasprotuje prepričanju, da je optimalna organizacija šolskega dela utelešena v ustaljeni organizacijski shemi: en učitelj na približno 30 učencev po 45 minut. Uvaja spremenljivo število učencev v skupini in manj formalno razdelitev časa.

V prvotnem načrtu je bila napravljena približno takale razporeditev:

1. Velike skupine od 200 do 300 učencev za 40 % učenčevega delovnega časa. Ta čas naj bi bil namenjen predavanjem, filmom, televizijskim in dramskim predstavam in podobno.

2. Seminarsko delo v skupinah po 12 do 15 učencev. Nanj bi odpadlo 20 % učenčevega časa.

3. Individualno delo ali učenje v majhnih skupinah po parih ali trojicah. Temu delu je bilo namenjeno preostalih 40 % časa. Branje, študij in programirano učenje bi izpolnjevalo ta čas.

Toda to ne bi bil le študij s klasičnimi učnimi pripomočki v knjižnici. Šola naj bi imela poleg knjižnice še poseben center s filmskimi trakovi, projektorji, magnetofoni in trakovi, diapozitivi, mikroskopskimi preparati in podobno, kar bi vse služilo za pomoč pri individualnem delu. Individualno delo bi tako sestavljalo najvitalnejši del celega programa.

Pri predavanjih za velike skupine naj bi sodelovalo 4—8 učiteljev — specialistov za različne predmete v tradicionalnem smislu. Ta način pa bi dal možnost sodelovanja tudi učiteljem istega predmeta, zlasti v primerih, ko je možnih več interpretacij iste snovi ali če se učitelj iz osebnega interesa posebej zanima za kako področje svoje discipline.

Celotna organizacija dela bi bila lahko taka:

Program se začne s skupnim uvodnim predavanjem vodje učiteljske skupine. Sledi mu diskusija po skupinah, ki jo vodijo deloma ostali učitelji iz skupine, deloma pa dijaki sami. Sledi individualno delo in spet seminar, dopolnilna predavanja in ilustracije učiteljev iz delovne skupine in tako naprej.

Vzgojni cilji skupinskega poučevanja in njegove prednosti

Individualno delo in delo v skupinah je lahko uspešnejša metoda za razvijanje posebnih sposobnosti in interesov učencev. Pouk se lahko bolj individualizira.

Tako delo vzpodbuja samostojno iskanje, ustvarjalnost in iznadljivost pri izbiri delovnih metod.

Učenec ima več možnosti za govorno izražanje svojih misli, navaja se na disciplino diskusije in argumentiranja.

Ker mora biti uvod učitelja-vodje zadosti tehten in vsebinsko bogat, mu mora biti namenjena 10 do 15-urna poglobljena priprava. Tak študij varuje učitelja, da ne »zarjavi«.

Uvodna predavanja dajejo učitelju priložnost v polni meri uporabiti svoja posebna znanja in interese.

Tak pouk omogoča boljšo uporabo učne tehnologije.

V učiteljsko skupino je mogoče uspešno vključiti tudi učitelje pripravnike, ljudi zunaj šole in starše učencev. Šola se tako bolje poveže s svojim okoljem.

Zlasti uvodna predavanja širijo obzorje učiteljem v skupini in lahko pripomorejo k integraciji posameznih šolskih disciplin, ki se mora začeti med učitelji, če jo želimo doseči med učenci.

Prisotnost bolj kritičnih poslušalcev je dobra vzpodbuda učitelju, da se čim bolje pripravi tako vsebinsko kot pedagoško.

Rezultati skupinskega poučevanja

Čas dela v velikih skupinah se je od planiranih 40 % navadno zreduciral na 20 % ali manj.

Ekonomija učiteljevega časa ni nič boljša kot pri klasičnem načinu poučevanja po razredih. Za uspešno vodenje seminarskega dela morajo biti pri uvodnem predavanju navzoči vsi člani skupine, čeprav je res, da se jim ni treba toliko pripravljati.

Le najboljša predavanja so lahko uspešen uvod v nadaljnje delo. Še boljši uspeh dosežejo s kakim dodatnim stimulansom: filmsko predstavo, dramo, impresivnim poskusom ali s čim podobnim.

Učinek prisotnosti drugih učiteljev lahko v manj stabilnih in samozavestnih povzroči napetosti, ki so v škodo celotnemu delu. V Angliji se je celo rodila zlobna domislica, da skupinsko poučevanje privede učitelja-vodjo kmalu do ravnateljskega fotelja ali pa v psihiatrovo kliniko.

Najpogostejši vzrok neuspeha je premalo pazljivo načrtovanje. Načrt je treba napraviti pred začetkom in ga med samim delom neprestano prilagajati situaciji. Dobre komunikacije med učitelji v skupini so nujen pogoj za uspeh.

Učitelji, starejši od 50 let, se teže prilagode novemu načinu dela.

Pogosta napaka tega dela je tudi, da se učitelj-vodja spušča predaleč v predmete, za katere ni specialist, namesto da bi samo nakazal povezave s temi področji, ki bi jih kasneje natančneje obdelali drugi člani skupine.

Pri interdisciplinarnem obravnavanju kake učne snovi je treba paziti, da učitelj, ki je morda dominantna osebnost, ne napravi vtisa dominantnosti svojega predmeta pri obravnavani snovi.

Objektivni testi znanja učencev ne dajejo boljših rezultatov kot pri učencih iz klasičnih razredov. Toda ti testi lahko merijo predvsem intelektualne dosežke. Nekatere indikacije kažejo, da tak način poučevanja zapusti v učencih trajnejše emocionalne vtise, ki se izražajo v stališču do predmeta in v zanimanju zanj.

Učenci imajo najraje seminarsko delo in predavanja, najmanj pa jim je pri srcu individualno učenje.

Ne kaže na koncu izpustiti še vtisov, ki jih ta način poučevanja napravi na učitelja. Za celotno idejo skupinskega poučevanja stoji prepričanje o vrednosti učiteljevega dela. Učitelj se izkaže pri takem pouku kot visoko specializiran in ustvarjalen delavec in ne le kot rutiniran uradnik, kakršnega zlahka napravi stara nespremenljiva in toga šolska organizacija. Porast samozavesti in poklicnega ponosa je morda eden najmarkantnejših dosežkov nove učne metode.

Osebni vtisi

Kot učenec sem bil letos vključen v skupinsko poučevanje na pedagoškem inštitutu londonske univerze.

V skupini predavateljev so bili vedno trije: specialist za filozofijo vzgoje, pedagoško psihologijo in sociologijo. Osebe so se menjale, poklicni sestav pa je bil konstanten.

Predavanja so trajala po dve uri — vsak predavatelj je imel približno tretjino časa. Uvodno predavanje je imel vedno filozof. Druga dva sta imela očitno predavanja pripravljena že vnaprej, vendar sta med predavanjem prvega govornika sproti prilagajala svoje zapiske. Filozof je odprl vrsto problemov in zastavil mnoga kočljiva vprašanja. Poslušalcev je bilo vedno nekaj sto in napeto smo pričakovali govorov drugih dveh predavateljev. Ta dva običajno nista sprejela vseh filozofovih izzivov, temveč sta se koncentrirala le na enega ali dva.

Predavanju je sledil drugi dan dveurni seminar. Vsi učitelji, ki so vodili seminarje, so prisostvovali predavanju. Odprta vprašanja so razdelili med študente. Literatura je bila predpisana le okvirno. Seminarske skupine so bile sestavljene iz študentov različnih predmetnih skupin — vsi so že prej diplomirali iz svojega predmeta na univerzi. Poskrbljeno je bilo tudi za primerno ravnovesje med spoloma in predstavniki različnih narodnosti. Skupine so štele manj kot 15 študentov.

Naštejem naj še nekaj okvirnih tem: Cilji vzgoje, Vsebina učnih programov, Pouk in tehnološke spremembe, Moralna vzgoja.

Študentje so skoraj enodušno ocenili ta način dela kot zanimiv in uspešen. Nekaj pritožb je bilo le iz skupin, kjer tutorji niso vzpostavili ustrezne delovne discipline, kar zlahka spremeni seminarsko debato v prazno čvekanje na pamet.

Osebno sem bil navdušen kot učenec, bolj skeptičen bi bil, če naj bi nastopil v vlogi učitelja. Toda vseeno mislim, da bi veljalo metodo preizkusiti.

Janez Ferbar

Moderen pouk tudi za slepe

SEMINAR TIFLOPEDAGOGOV V LJUBLJANI

Zvezni seminar tiflopedagogov je bil od 21. do 23. novembra 1968 v Zavodu za slepo in slabovidno mladino v Ljubljani. Organizirala sta ga omenjeni zavod in tiflopedagoška sekcija Slovenije. Vse navzoče je v začetku pozdravil predsednik tiflosekcije Slovenije prof. Franc Rožanec.

Seminar je bil predvsem praktičnega značaja in živahnega izmenjavanja izkušenj udeležencev, ki so prišli v precejšnjem številu z vseh tovrstnih zavodov in šol iz vse Jugoslavije: iz Beograda, Dervente, Osijeka, Sarajeva, Skopja, Skofje Loke, Titograda in Zagreba.

Ljubljanski zavod je prevzel dolžnost, da bo prikazal svoje učno in vzgojno delo z vsemi tremi kategorijami učencev, to je s slepimi, s slepimi z ostanki vida in s slabovidnimi in tudi z mentalno retardiranimi otroki vseh treh vrst. Vsi drugi zavodi in šole so bili zadolženi, da pokažejo svoja kvalitetnejša učila ali učne pripomočke, da bi jih vsi spoznali in zavzeli do njih svoja stališča ter primerjali medsebojni napredek v tej smeri.

Prvi dan dopoldne so bili učni nastopi ali bolje demonstracije dela v najnižjih razredih: v 1., 2.a in 2.b razredu in v kombiniranem oddelku 1. in 2. razreda, v katerem so mentalno retardirani učenci vseh treh omenjenih kategorij.

Popoldne so si ogledali udeleženci seminarja delo vzgojnih skupin, ki je zelo dobro organizirano in pomaga gojencem, da urede svoje učne obveznosti za naslednji dan, se načrtno vzgajajo po sodobnih postopkih, a imajo predvidenih tudi dovolj možnosti za razvedrilo.

Drugi dan dopoldne so bili učni nastopi in demonstracije v 3.a, 3.b in 4. razredu.

Popoldne so nekateri udeleženci seminarja in beograjski študentje tiflopedagogike obiskali Center za rehabilitacijo in varstvo slepih in slabovidnih v Škofji Loki.

Tretji dan dopoldne je bil v glavnem pregled predmetnega pouka v višjih razredih, in sicer v 5. razredu likovnega pouka, v 6. slovenščine, v 7.a biologije in zemljepisa, v 7.b kemije in v 8. razredu matematike in fizike.

V vseh razredih in pri vseh predmetih so učitelji poleg krajših učnih nastopov prikazali tudi vsa učila in učne pripomočke, katere uporabljajo, da učenci bolje dojamejo učno snov. V vsakem razredu so udeleženci poleg tega še pregledali zvezke in druge izdelke učencev.

Po obiskih v razredih je bila vsak dan dopoldne živahna diskusija, ki je osvetlila marsikateri dosedaj še nejasni problem. Na splošno je bila vsem udeležencem zelo všeč organizacija dela na šoli in v zavodu. Pri tem je tov. Jože Karič, pomočnik direktorja tega zavoda, poudaril, da so pristopili k organiziranju dela v vzgojnih skupinah. Dolžnost vsakega vzgojitelja je, da izdela svoj učni načrt ter piše pripreve za vzgojno delo za naslednji dan v svoj dnevnik. Ni namreč dovolj, da vzgojitelj nauči gojenca, da si npr. zna zavezati čevelj, ampak ga mora tako vzgojiti, da bo to tudi vedno storil. Obenem je še poudaril, da so vzgojitelji in razredni učitelji v stalnem stiku, kar koristi prvim in drugim, najbolj pa učencem.

Tov. Žika Petronić, urednik Specijalne škole iz Beograda, je omenil, da je povsod po republikah premalo slepih in slabovidnih, da bi za vse organizirali posebne razrede; zato so v nekaterih razredih učenci iz obeh skupin, kar otežuje pouk in zahteva dodatno individualno delo z njimi. Nadalje je prosil vse prisotne za članke iz praktičnega dela, da bi jih objavil v Specijalni školi.

Tov. Ankon Boris iz Zavoda za slepo mladino v Zagrebu je predložil oftalmološki karton za 4. razred. Ta karton vsebuje podatke o vsakem učencu v razredu, med drugim stanje njegovega vida, njegove diagnozo, kategorizacijo in po kakšnem postopku se naj dela z njim, po Braillu ali po vidnem. Karton posebno dobro služi v višjih razredih, ker tako različni predmetni učitelji takoj vedo, kakšne učence imajo pred seboj in kakšnih pripomočkov se morajo posluževati, da bodo snov približali vsem.

Vsem udeležencem je bila zelo všeč količina in kakovost učil in učnih pripomočkov, ki jih ima ljubljanski zavod. Menili so, da ima ta velike finančne možnosti v ta namen. Direktor zavoda tov. Anton Kebe jim je pa pojasnil, da nimajo več finančnih sredstev kot drugi zavodi v državi, pač pa je zavodni kolektiv izredno prizadeven in iznajdljiv v izdelavi učil. Nujno je namreč, da vsa specialna učila sami izdelajo, ker jih ni dobiti naprodaj.

Posebno so bili udeleženci seminarja iz drugih republik zadovoljni z učili, ki so jih uporabljali pri pouku kemije v 7. razredu in pri pouku fizike v 8. razredu. Ugotovili so, da je mogoče učinkovito prikazati na dobrih učilih tudi snov, ki je težje dojemljiva za slepe in slabovidne. Smatrali so, da predstavlja učilo, ‚atom' novatorstvo na tem področju. To so jim potrdili tovariši iz Ljubljane, ki so povedali, da je moral njihov tovariš Cene Zorc izdelati nebroj prototipov, da je končno nastalo tako dovršeno učilo. Po tej diskusiji je bil sprejet sklep, da naj vsi zavodi in šole, ki izdelajo dobra učila, napravijo teh več, da jih bodo drugi zavodi lahko od njih odkupili.

Tovarišica iz Titograda Stanislava Stanišić je pokazala zelo dobro učilo za razpoznavanje geometrijskih oblik in njihove velikosti s tipom. Tovarišica Beatrica Brčić iz Osijeka je pokazala sliko stojala za pisanje in čitanje, ki se ga lahko postavi v tak naklonski kot, ki najbolj ustreza učencu.

Sprejet je bil tudi sklep, naj se zvezki z debelejšimi črtami, katere uporabljajo v Zagrebu, uvedejo za vse slabodivne.

Glede kabinetnega pouka so bili mnenja, da je najbolj efekten za populacijo teh zavodov in šol, vendar je treba zanj mnogo finančnih sredstev, zato ga ni bilo mogoče še povsem uvesti tudi na večjih šolah.

Nato se je začela diskusija o osvetljevanju razredov za slabovidne. Ugotovili so, da naj bo splošno osvetljevanje učilnic tako, da bo čim manj senc, v posameznih primerih pa naj bo za zaščito preostalega vida osvetljevanje tudi individualno.

Nato so udeleženci soglašali, da naj se za srbohrvaško področje tiskajo enotni učbeniki za slabovidne bodisi v cirilici ali latinici, ker bo to pocenilo izdaje. Glede snovi so bili mnenja, naj bo v glavnem ista, kakor je v učbenikih rednih osnovnih šol, vendar naj jih tiskajo s precej večjimi črkami.

Nadalje so govorili o formiranju raznih strokovnih aktivov tiflopedagogov. Vsi so soglašali s tem, da jih je treba organizirati, zaradi majhnega števila strokovnjakov za vso Jugoslavijo, ker bi le tako prišli do boljše izmenjave mnenj in izkušenj.

Razpravljali so še o problemih inšpekcije, predvsem o tem, ali naj bo le-ta v republiških merilih ali za vso državo. O tem in o vsebini naslednjega seminarja naj odloči odbor Zvezne tiflosekcije v sporazumu z republiškimi odbori teh sekcij.

V zaključnem govoru se je predsednik zvezne sekcije tiflopedagogov Miloš Ličina zahvalil vsem prisotnim za živahno sodelovanje, sodelavcem ljubljanskega zavoda pa za uspešno organizacijo seminarja, posebno še za praktične in zelo koristne demonstracije učnega dela v razredih, za demonstracije vseh učil in pripomočkov pri njihovem delu in za prikaz vzgojnega dela.

Omeni je, da je bil seminar preokretnica v dosedanjem delu, ker smo prekinili s samim suhim teoretiziranjem in prešli na poglobljene praktične demonstracije učnega dela.

ZDRAVKO OMERZA

Utrinki s popotovanja po Franciji

(Nadaljevanje)

Pogled z vrha Montmartra odpira pogled po Parizu, ki se izgublja v obzorju. In sredi starinskih hiš kos vinograda, gostilna »Pri urnem zajčku«, kjer so se shajali umetniki. Očarljivi Place de Teatre, kjer te »umetniki« portretirajo za nekaj frankov. Obdaja te posebno vzdušje, ki ga je težko izraziti. Montmartre daje bistveno drugačen zven kot predel okoli St. Etienne du Mont, okoli Sorbonne in Collège de France, drugačen kot ob Notre Dame, drugačen kot na Champs Elisées. Nekaj boemskega je ostalo v slikovitem okolju Montmartra, kar sprošča tudi v prišlecu prijetno razpoloženje in željo, da bi z rokami v žepu brezčasno postopal po montmartrskih ulicah. Poiskal Toulouse Lautrecov Moulin de la Galette, razpoznal Utrillove ulice in trge in se umetniško, tako je bila zadnja postaja, Chamonix, osvežujoča s prirodnimi lepotami, kar je razbremenilo napeto dojemanje prejšnjih dni. V 23 km dolgi dolini Vallée de Chamonix je osrednje mesto znano zimsko letovišče: Chamonix je turistično atraktiven v vseh letnih časih. Z osem tisoč domačinov predstavlja eno najboli znanih športnih letovišč, kjer tako rekoč vsaka hiša cvete ob turizmu, ki si tudi zna zagotoviti z ne pretiranimi cenami obiskovalce vse leto. Toda tudi snobizma ne manjka. Nam je bil zanimiv sončni Mont Blanc (4807 m) v ledu in snegu. Žičnica nas je popeljala od Chamonixa (1040 m) do Aiguille du Midi (3842 m), od koder se odpira čudovit pogled na Mont Blanc in druge vršace kot tudi na razpotegnjeno dolino. V Chamonixu je tudi Salmsonov spomenik prvima alpinistoma, ki sta se spopadla z Mont Blancom. (Avgusta 1786 sta se gorski vodnik J. Balmat in zdravnik Paccard prva povzpela na Mont Blanc.) Po 11,6 km dolgem montblanškem predoru nas je pot vodila v Italijo in od tod v domovino.

I. G.

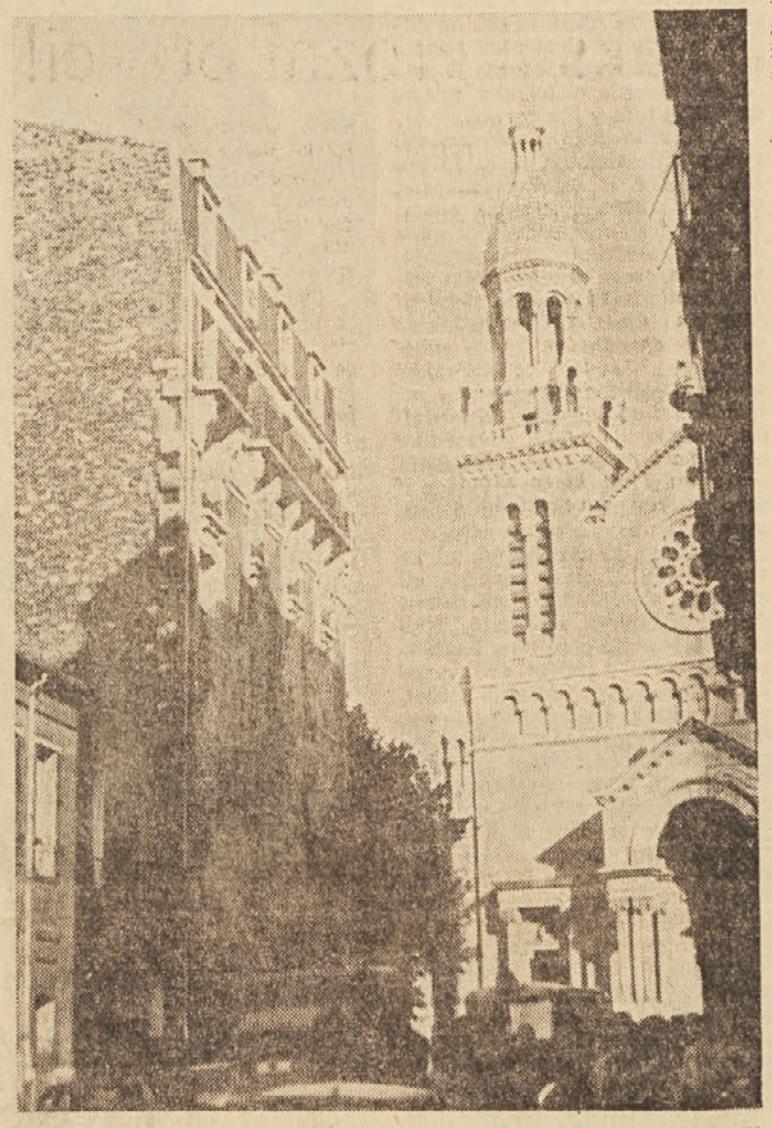

Bivališče Prežihovega Voranca v Parizu. Pisatelj je bival v zgornjih prostorih enonadstropne hiše. (Prvič objavljeno!)

Poziv za pomoč češkim študentom

Večina od 3000 čeških študentov se je po počitnicah v Angliji letos vrnila domov, približno 300 pa jih je ostalo na Angleškem. Dobronamerno in samostojno so se odločili, da bodo nadaljevali študij na višji stopnji.

Skoraj vsi so si našli mesta na univerzah in višjih šolah, ki pa zaračunavajo takse. Potrebovali bi več kot 300 funtov, da bi pokrili najnujnejše potrebe. 100.000 funtov pa potrebujejo takoj.

Komite za zbiranje pomoči prosi za prispevke na naslov: Svetovna univerzitetna služba v Berksu.

Slovenska trgovska šola v Gorici

Ministrstvo za šolstvo je odobrilo letošnjega 21. oktobra v Gorici delovanje slovenske trgovske strokovne šole. S tem je uresničena dolgoletna zahteva goriških Slovencev. Nova šola bo avtonomna, imela bo slovenskega ravnatelja, vanjo pa se bodo vpisovali tudi dijaki iz Beneške Slovenije.

S. S.

Spor za novo šolo

Na nedavni seji občinske skupščine Gornja Radgona so razpravljali med drugim tudi o stanju, delu in uspehih šol in vzgojno varstvenih zavodov.

Zelo ostra razprava, ki je trajala dobri dve uri, je nastala, ko so govorili o tem, ali naj se gradi nova šola v Gornji Radgoni ali v Vidmu ob Ščavnici. Prevladovalo je mnenje, naj se spoštuje osnutek srednjeročnega plana razvoja šolstva. Ta načrt predvideva: 1. novogradnjo šole v Apačah, 2. pripravljalna dela za gostinsko šolo v Radencih, 3. prizidek k šoli v Vidmu ob Ščavnici in priprave za novo šolo v Gor. Radgoni. Ne govori pa ta načrt o novogradnji šole v Vidmu ob Ščavnici, zaradi katere je nastala pravda.

V razpravi so se križali argumenti za in proti gradnji ene in druge šole, končno pa so se odborniki in predstavniki šolstva le zedinili, da se mora diskusija v tej smeri končno nehati. Na podlagi razprave in raznih predlogov je večina odbornikov sprejela sklep, da se je treba držati prvotnega predloga srednjeročnega plana razvoja šolstva, to se pravi, da se da prednost šoli v Vidmu ob Ščavnici, da si zgradi potrebne učne prostore za šolo v sedanji lokaciji kot prizidek ali na povsem novi lokaciji ter da se pripravi dokumentacija za gradnjo nove šole v Gornji Radgoni. Od 38 odbornikov jih je 26 glasovalo za, 1 proti 11 odbornikov pa se je glasovanja vzdržalo.

I. K.

Pokojnine v Angliji

Čim dlje bomo odlašali s povišanjem pokojnin, tem več upokojencev bo v tem času umrlo — je rekel sekretar društva upokojencev dr. Stanley. Društvo zahteva od vlade povišanje pokojnin v skladu s porastom ntrodnega dohodka. Pokojnine se sicer zvišujejo, vendar komaj na vsaka tri leta ali še manj. Upokojenci zahtevajo, naj se uredi pokojninski sistem na ekonomskih osnovah, tako da bi upoštevali ne samo porast cen, temveč tudi porast narodnega dohodka.

Upokojeni pa so prizadeti še s tem, da imajo mnogi, ki so opravljali enako delo, različne pokojnine. To je predvsem zaradi tega, ker se povečujejo plače. Tako je npr. imel ravnatelj šole, upokojen leta 1951, 349 funtov pokojnine, danes pa se je ta pokojnina zvečala na 590 funtov. Tisti, ki bo šel v pokoj naslednji mesec (decembra 1968) bo imel 681 funtov ali skoraj 40 funtov več. Le-ta bi dobil leta 1958 — če bi šel takrat v pokoj — 538 funtov pokojnine, ki bi narasla do danes na 638 funtov: če pa bi šel v pokoj naslednji mesec, pa bi imel 931 funtov pokojnine letno.

Sekretar društva javnih upokojencev zahteva, naj se zagotovi z januarjem 1969 najprej: zvišanje pokojnin v skladu s porastom cen in povišanjem narodnega dohodka in drugič: naj se pokojnine izravnajo vsem upokojencem, ki so opravljali enaka dela, in tretjič: naj se prizna posebna odškodnina tistim, ki so šli v pokoj pred desetimi leti ali več (prej).

(Op. prev.: Čudno, da ima naš sistem vse napake angleškega sistema in sicer te grde nečloveške napake, ki veljajo v najbolj tradicionalni kapitalistični državi!

Funt je približno 3100 SD.

Povzeto po »The teacher«, št. 22, z dne 29. IX. 1968.)

V Afriki — štirikrat več študentov kot pred desetimi leti

Revija »Jeune Afrique« je objavila zanimive podatke o razvoju šolstva v afriških deželah v zadnjih desetih letih. V tem času se je namreč število učencev osnovnih šol v vseh afriških deželah več kot podvojilo, srednješolcev je trikrat več kot pred desetimi leti na visoke in visje šole pa je voljanih štirikrat več študentov.

Povečan vpis na povzroča tudi težave: vse manj je šolskih prostorov in učnega osebja. Uspehi bi bili lahko mnogo boljši, če ne bi večina afriških dežel še vedno vztrajala pri takem zobrazevalnem sistemu, kakršnega so uvedli nekdanji kolonialni gospodarji in ki očitno ni dovolj prilagojen afriškim potrebam.

S. G.

Pred 550 leti gimnazija v Ljubljani

Šolstvo je bilo do Marije Terezije tesno povezano s cerkvijo in njenim delovanjem. Zelo stare so cerkvene določbe, ki ukazujejo, da mora imeti vsak župnik klerika, ki vodi petje v cerkvi in šolo. Take odločbe so izšle pri nas že v 10. stoletju in še pozneje skozi ves srednji vek. Tako zasledimo pri starih župnijah kako sled, ki nam pove, da je bila tam šola. Redko pa najdemo o teh šolah kaj več podatkov kakor le podpis učitelja na listini s pripombo, da je bil pevovodja in učitelj.

Na Slovenskem je bil prav gotovo najzanimivejši zavod te vrste stara šola pri sv. Nikolaju. Prve sledove te najstarejše šole zasledimo leta 1418. Ta šola ni bila na novo ustanovljena, ampak je bila po dolgih letih obnovljena »ker je vsled vnemarnosti in nerednosti prejšnjih župnikov ter meščanov prenehala«. Omenjenega leta je dal nadvojvoda Ernest na prošnjo župnika Jurija Hawgenrewtterja in mestnega sveta ljubljanskega dovoljenje, da se ta šola ponovno obnovi.

Ni dvoma, da moremo to staro šenklavško šolo šteti med »latinske šole«, kjer so se dijaki učili predmetov trivija in kvadrivija, torej so se usposobili za prestop na vseučilišče. Zato to latinsko šolo smatramo za predhodnico klasične gimnazije v Ljubljani, ki pa ni imela stopnje gimnazije, pač pa je dosegla rang gimnazije protestantska latinska šola, ki je delovala od 1563 do 1594. leta. Od leta 1596 do 1773 je delovala jezuitska gimnazija, ki jo je vodil jezuitski red do 1773. leta, ko je bil razpuščen. Gimnazija je postala državna ustanova. Stari jezuitski študijski red »ratio studiorum« iz 1599 je zamenjal novi, ki ga je 1775 sestavil p. Gratian Marx. Gimnazija je postala pretrazredna; imela je tri gramatikalne in dva humanistična razreda. Za prestop na univerzo je moral dijak obiskovati še dva letnika liceja v Ljubljani in tretjega na Dunaju. Z novim gimnazijskim načrtom, ki je bil sprejet 1805, pa je postala gimnazija šestrazredna in so jo imenovali akademsko. Pouk je postal predmetni — doslej je bil razredni — višjo stopnjo študija je predstavljal licej, ki je imel dva letnika. Leto 1849 pa prinese velike spremembe na področju srednješolskega študija. Z organizacijskim načrtom — Entwurf der Organisation der Gymnasien und Realschulen in Oesterreich, Wien 1849 — je postala gimnazija osemrazredna s štirimi nižjimi in štirimi višjimi razredi. S to reformo je bila uvedena matura kot zaključni izpit, potreben za vpis na univerzo, novi način ocenjevanja, razredni katalogi, razredniške funkcije itd. Klasična gimnazija je tedaj dobila tako organizacijsko obliko, kot se je v glavnih obrisih ohranila vse do šolskega leta 1948/49.

Gimnazija je delovala do 1899. leta v starem licejskem poslopju, kamor se je preselila od sv. Jakoba v letu 1790. Licejsko poslopje — bivši frančiškanski samostan — na današnjem Vodnikovem trgu niti ob vselitvi gimnazije ni povsem ustrezal potrebam, saj je bila poleg normalke, latinskih in filozofskih šol ter knjižnice v njem tedaj nastanjena še vrsta uradov. Zahteva po novem poslopju je bila resnično velika. Poslopje je bilo zgrajeno 1899 in je šola tukaj delovala do 1958. Od tedaj dalje je v njej osnovna šola Prežihovega Voranca.

S. PAVLIČ

Suhodolčanova mladinska igra na mariborskem odru

Srečna hiša Doberdan na sporedu celo večkrat na dan

Literarnega dela za mladino Leopolda Suhodolčana menda ni treba posebej omenjati. Vseeno bi opozoril na dve njegovi do sedaj znani mladinski gledališki igri, to sta Ukaz rdečega zmaja in lani uprizorjena igra Narobe stvari v mestu Petpedi, ki jo je pod režijskim vodstvom M. Herzoga uprizorilo Mladinsko gledališče z velikim uspehom. Zadnja igra je del njegovih dramaturških prizadevanj za mladino. Suhodolčan nam postavlja na oder današnje ljudi, otroke z dvorišča in ulice, ki pa so vendar spremenjeni, tipizirani, oplemeniteni s fantazijo. To daje igram prizvok sodobnosti in z njimi lahko uspešno nadomestimo že preživele Pogumne Tončke, Pepelke in drugo. Vendar se avtor na račun spektakularnosti in paše za ušesa in oči ne odreka nekaterih elementov recimo Golijeve dramatike. Morda je prišlo to mešanje elementov močno do izraza tudi v Srečni hiši.

V Srečno hišo Doberdanovih vdrejo trije razbojniki, ki jo hočejo uničiti iz same svete jeze, da tako srečna hiša sploh obstaja. Družino, ki želi živeti v miru in medsebojnem razumevanju, napadejo »brez vzroka« neki zunanji sovražniki iz same zlobe in želje po oblasti. (Celo s češkoslovaškimi dogodki ni težko najti povezave.) Zamisel je vsekakor sodobna, politično aktualna in namenjena tudi odraslim. Suhodolčan veruje, da lahko sovražnike premagamo in znova vzpostavimo red, mir in ljubeznivost. Veruje v zmago dobrega, kajti kako bi drugače lahko to napisal za otroke.

Zanimivi so razbojniki, ki so v svoji taktiki prav različni, od naivneža, do spletkarja in demagoga, do hudega nasilneža. Tudi tu se asociacije ponujajo. Razbojnike je očrtal z najbolj srečno roko; doživijo svoj notranji razvoj, celo pokesajo se, a vendar se ve, da volk dlako menja, narave pa ne. Veliko bolj linearno so napisani ostali, predvsem otroci. Pri njih je značaje zelo zožil na mladostne želje po uspehu pri plesu, v poklicu itd. Otroci so res precej bledi. Uspešnejša sta tipa kuharice tete Melone in častivrednega kapitana očeta. Kadar si je avtor (in potem režiser) zamislil spremno glasbo kot songe, kot posrečen kabaretni ples (pesem razbojnikov), je to moderen in posrečen element v igri; kadar pa je to neko milo petje in celo balet (pri Barbari), pa je posegel po zastarelih sredstvih. To dvoje se tudi v igri najbolj bije. Na koncu vendar: Srečna hiša Doberdan je spodbuden mladinski tekst, prav sodoben in netradicionalen, z nekaterimi bledejšimi liki in zastarelimi vložki. Ima prav ugledno mesto v mladinski slovenski dramatiki.

Uprizoritev je dobra; celo zelo dobra. Tu gre predvsem za izredno domiselno režijo Dušana Jovanoviča, ki včasih zahaja že v pravi odrski spektakel. Tak je odličen konec razbojnikov, ko so se v temi celo drug drugega ujeli in so v večnem začaranem krogu bega, ujetosti, negotovosti celo eden pred drugim. Imenitnih detajlov bi lahko našteli še več. Morda je nekoliko predolg uvodni akord — streljanje razbojnikov, saj daje vtis grozljive igre. Tudi ni bil dovolj korajžen prav tam, kjer bi moral avtorju najbolj pomagati. Barbarin ples in njeno petje je pravi tujek v primeri s skoraj pravimi songi razbojnikov. Njen balet postane nenamerno nesmiseln in grotesken in zastarel. Scena Adalberta Švagana je otroke nekoliko begala, ker niso vedeli, če se dejanje godi na ladji ali v hiši zaradi krmila in jarbola. Res pa je, da je režiser zahteval preveč- če je hotel postaviti jadro na mejo sobe samo zato, da se lahko Ropotaj za njim preobleče. Scena je bila tudi precej natrpana, vendar likovno, predvsem barvno bogata in polna presenečenj.

Kostumi so bili stilizirani in moderni (predvsem čisto sodobni razbojniki), otroke so motile le tričetrtinske hlače obeh sinov. Gledali smo že menda trideseto ponovitev (predstava je razprodana za ves mesec vnaprej) in to se je pri igralcih poznalo. Vendar sta veliko mero smisla za humor spet pokazala razbojnika Ošpica in Ostriga, ki sta ju igrala Volodja Peer in J. Klasinc. Dobrodušna teta Melona je obogatila svojo vlogo z detajli, toplim glasom in temperamentom, častitljiv je bil oče Jože Zupan. Igrali pa so še Ivo Leskovic, Evgen Car, Janko Haberl in Nataša Sirkova.

Torej uspela mladinska igra, ki »gre«.

TONE PARTLJIČ

Ljubezen do glasbe si otrok pridobi v najzgodnejši dobi svoje mladosti

Glasbena vzgoja v vzgojnovarstvenih zavodih

Na slikarski razstavi v Londonu je vzbujala veliko pozornost slika predšolskega otroka. Pod njo je njen avtor, angleški slikar, zapisal: Njegovo veličanstvo otrok. otrok.

Ob teh besedah sem se zamislila. Spomnila sem se na naše pedagoge, ki delajo v vzgojno varstvenih zavodih, in si zaželela, da bi tudi v njihovi knjigi dela večkrat zazvenel ta izraz najvišjega spoštovanja.

Življenje v vzgojno varstvenih zavodih vedno prinaša pestre prizore iz otroškega sveta. To je svojevrsten svet, v katerem mora posvetiti vzgojiteljica poleg drugega kar največ pozornosti hrepenenju otroka po dobrem in lepem. Prav s pesmijo, petjem in muziciranjem pa lahko ponudimo otroku del tistega, kar si želi. Seznanimo ga z bogastvom čudovitih tonov in mu pomagajmo, da bo znal to bogastvo tudi sprejemati in ob njem uživati.

V vzgojiteljski šoli pripravljamo dijakinje za to lepo poslanstvo in stremimo za tem, da bi v njihovem življenju zažarela notranja harmonija in se izlila na področje dela z najmlajšimi. Obenem si močno prizadevamo, da bi dijakinje začutile v glasbi pravo umetniško vrednost in jo ohranile, cenile in dajale.

Naš učni načrt obsega vrsto glasbenih predmetov, ki povezujejo in sestavljajo zaokroženo celoto glasbene vzgoje in uspešno prispevajo k oblikovanju osebnosti bodočih vzgojiteljic.

Če pogledamo smoter vse vzgoje, vidimo, da je glasbena vzgoja le del prispevka k celotni vzgoji ostalih predmetov, vsi pa imajo nalogo preobraziti učenca v lik novega človeka z vidika sodobne socialistične stvarnosti, kajti bistvena naloga vzgoje je razvijanje telesno-duševnih kvalitet otroka.

Predšolska doba je v življenju otrok tisto važno obdobje, ko se z vso naglico razvijejo njegove osnovne sposobnosti.

Na to dobo morajo biti vzgojiteljice v VVZ zelo pozorne in omogočiti otrokom, da bodo deležni različnih in pestrih glasbenih iger, ritmičnega bogastva, lepega petja, poslušanja primerne vokalne in instrumentalne glasbe ter kolektivnega muziciranja.

V tem je že zajeta celotna podoba programa za glasbeno poslušanje, doživljanje in izražanje, ki mora potekati v živem toku otrokovega fantazijskega sveta.

Glasbena vsebina za delo v VVZ je že načrtno urejena, dopolnjujejo jo pa pedagogi iz leta v leto, če je potrebno. Podrobno navajanje bi bilo sedaj odveč, toda zaradi celotnega pregleda bom samo v kratkih obrisih omenila najznačilnejša poglavja, ki so neobhodno potrebna pri predšolski glasbeni vzgoji in tvorijo jedro dela, ki je zaupano našim vzgojiteljicam v VVZ.

NAUČIMO OTROKE POSLUŠATI!

Pomagajmo predšolskim otrokom, da se bodo znali hitro in spretno orientirati v svetu raznih šumov in zvokov. Stremimo za tem, da jih bodo tudi opisali. Uro tišine, ki je izhodišče za razvijanje sluha in ima tudi svoj vzgojni pomen, ker služi za disciplinske namene in razvija estetski okus, izpolnimo z raznimi igricami. V teh bodo otroci s sluhom opazili vse daljne šume, zvoke in glasove. Na primer: »Kaj je nerodnemu dečku padlo iz rok:« »Kje tiktaka ura?« »Kje igra godba?« »Kdo se oglaša?« »Od kod prihaja glas?« »Kdo poje?«. Ko otroci spoznajo vsebino teh iger s pomočjo nazornega gradiva, ki mora biti na voljo v VVZ, že začnemo uporabljati glasbene instrumente. Najprimernejša sta klavir in Orffov instrumentarij. Počasi bodo začeli razlikovati nizke in visoke tone ter sledili zvoku instrumenta. Pri tem si marsikaj zapomnijo in igrica »Možiček se spozna na glasbo« jim ne bo delala prav nobenih težav. Otroci bodo z veseljem sledili razlikovanju tonov, če jih bo vzgojiteljica demonstrirala v igri ali zgodbi.

RITMIČNE IGRE — UTRIP GLASBENEGA ŽIVLJENJA

Pustimo otrokom zaživeti njihov lastni ritem in vpletajmo v glasbene zaposlitve razne ritmične igre, ki so utrip glasbenega življenja v predšolski dobi.

Otroci naj se svobodno gibljejo in pri tem oponašajo razne živali, ki so jim blizu, jesensko listje, ki ga nosi veter, snežinke, ki plešejo v zraku in podobno. Vzgojiteljica tudi ne sme pozabiti na igre prstov, ki so zelo privlačne za najmlajše. Npr.: »Veter se igra z listi«, »Pajek tke mrežo«, »Pastir igra na piščalko«, »Biba leze«, »Dežek trka«, »Igrajmo se«.

Pri ritmični vzgoji so tudi izštevanke neizčrpen vir za ustvarjanje in izmišljanje iger. Ne pozabimo tisto o kovaču, pa o racmanu, v polžu, o igri, kdo lovi idr.

(Dalje prihodnjič)

Pia Gostič

IZ KRONIKE MARIBORSKEGA PEDAGOŠKEGA DRUŠTVA

NEPRIMERNO REŠEVANJE PROSTORSKE STISKE

Nobeni kulturi zapisani dejavnosti ne gre danes najbolje. Povsod je občutiti razne objektivne in subjektivne vzroke, ki zavirajo rast kulturnih in strokovnih društev. Med temi so tudi slovenska pedagoška društva, ki jih že tako ni veliko, vsako od teh pa tarejo take in drugačne težave. Zdi se, da je tudi brezplačno delo v teh društvih eden od vzrokov, da ni v njih pravega delovnega navdušenja in večjih uspehov. Prostovoljnega dela se danes marsikdo izogiba, res pa je tudi, da ljudje, ki so resnično zavzeti za šolsko in pedagoško delo, nimajo veliko prostega časa. Neprestano bojevanje šol za »šolski dinar« pri občinah in republiki je vzelo mnogim nekdanji elan in oslabilo zavest, da si po svojih močen dolžan sodelovati še kje drugje, razen v šoli.

Mariborsko pedagoško društvo je bilo lahko doslej vsaj nekoliko zadovoljno s svojim delom, saj je imelo poleg posebnih prostorov v klubu prosvetnih delavcev in posebne predavalnice tudi nekaj pedagogov, ki so posvetili društvu voljo in čas. Tako so razvili nekatere dejavnosti, kolikor je bilo to mogoče — glede na materialne možnosti. Odziv prosvetnih delavcev je bil včasih bolj, včasih pa tudi manj ugoden.

Pregled dela je prikazal odbor na svojem letošnjem občnem zboru (njegovi rezultati so bili objavljeni tudi v Prosvetnem delavcu). Tedaj so tudi sprejeli sklep, da bo moralo društvo odslej posvečati več skrbi svojim rednim članom, ki tudi upravičeno pričakujejo od njega več kot nečlani. Doslej so namreč pedagoška društva »obravnavala« člane in nečlane enakomerno - s predavanji, sestanki in drugimi oblikami dela. Zato je tudi bila raven dela povečini usmerjena k dnevnim potrebam šolske prakse, precej manj pa k strokovnim analizam in bolj teoretično znanstvenemu tretmanu pedagoških pojavov v obliki raziskav. Razumljivi so bili torej očitki, ali imam od pedagoškega društva kaj več — če sem njegov član? To upravičeno logiko bo treba odslej bolj upoštevati, s čimer pa ni rečeno, da bi bilo treba povsem opustiti delo s člani, ki so prosvetni delavci.

Ko se je začelo letošnje šolsko leto, je pretila mariborskemu pedagoškemu društvu nepričakovana nevarnost: iskanje dodatnih prostorov — učilnic za nekatere šole. V istem poslopju, kjer sta pedagoško društvo in klub prosvetnih delavcev, ima poklicna šola svoje učne in delovne prostore, ki slabo ustrezajo. Šolsko vodstvo je zahtevalo od svojega soseda - pedagoškega društva, naj pogodbeno odstopi polovico klubskih prostorov šoli. Ta problem je obravnaval tudi občinski svet za šolstvo in kulturo (poklicna šola bi rabila prostor za 70 novih učenk). Po temeljitem razpravljanju na dveh sejah pedagoškega društva so sklenili, naj odstopi pedagoško društvo začasno šoli spodnje prostore — po pogodbi za določen čas. Odbor še nadalje zagovarja stališče, da ne koristi tako »odstopanje« društvenih prostorov pravzaprav nikomur, saj so to le zasilne rešitve. Letos je bilo na vrsti to društvo, prihodnje leto utegne biti drugo.

Pred vojno in po njej je imelo mariborsko pedagoško društvo svojo društveno knjižnico, ki jo je vzdrževal odbor s svojim denarjem in dotacijami. Nekoč so romale knjige iz rok v roke, s pošto celo k učiteljem v oddaljene vasi in od tam nazaj. Odkar pa je nastopila svojo pot tudi televizija, je učiteljev, ki si izposojajo knjige, vedno manj. Po temeljitem premisleku so na nedavnem občnem zboru pedagoškega društva sklenili, da bodo odstopili svoj knjižni fond mariborski študijski knjižnici, ki ga bo redno izpoponjevala z novimi deli. Tako je nekdanji pedagoški knjižnici omogočen kontinuiran razvoj, vsem prosvetnim delavcem pa novno poudarja, da letošnji način virov. Za pedagoško društvo je bila namreč taka rešitev najracionalnejša.

Med interne dejavnosti mariborskega pedagoškega društva sodi tudi pregled imenika dosedanjih članov. Med temi je nekaj takih, ki so se preselili drugam, odšli v pokoj, ali pa nimajo več pogojev za to, da bi bili še dalje člani. Nove člane pa je treba poiskati tudi med novo, mlajšo generacijo učiteljev. Pedagoško društvo ne teži zgolj k temu, da bi pridobilo samo veliko število članov. Pravila določajo, naj bodo v pedagoškem društvu taki ljudje, ki sodijo vanj tudi po svojem delu. Takim po poslal odbor pristopne izjave, želi pa tudi, da bi se prijavili posamezniki sami. Prijave je treba poslati na naslov: Pedagoško društvo Maribor, poštni predal št. 3.

Problemov, ki zadevajo vsebinsko, tehnično in materialno stran društva in njegovega kluba, je seveda več. Med temi je v zadnjih letih izredno pereče strokovno raziskovalno delo, ki zaradi preskromne blagajne ne more brž tudi ne drugod). Društvo poprav zaživeti v Mariboru (in najnovno poudarja da letošnji način iskanja učnih prostorov na račun strokovno kulturne organizacije ni priporočljiv, še manj pa uspešen. Podobno stališče zavzemata tudi republiška zveza pedagoških društev v Ljubljani in mariborska zveza kulturnih delavcev, v katero je včlanjeno tudi naše pedagoško društvo.

-mp-

»UDARI NA GUDALO, JANDRE!«

Pisatelj prof. Jože Dular o svojem zadnjem romanu, delu in načrtih

Mariborska založba Obzorja je izdala s sodelovanjem novomeške Dolenjske založbe roman prof. Jožeta Dularja »Udari na gundalo, Jandre«, o katerem je več povedal pisatelj.

Za podlago zgodbe je uporabil avtor dogodek iz leta 1705 — požar v Metliki. Takrat, ko je Metlika pogorela, se je začela romantična zgodba mladega fevdalca Franca Ksaverja, pl. Erberga in kmečkega dekleta Barice. Sicer pa govori zgodba še o mnogih drugih osebah tedanje Metlike in Bele krajine. Pisatelj je vsa zgodovinska dogajanja prepletel s fantazijo in tako ustvaril zanimivo in privlačno zgodbo na 369 straneh Sočnost daje delu klen belokranjski jezik, tako da je knjiga privlačna za domačine, pa tudi za druge prijatelje izvirne slovenske proze.

Pisatelj Jože Dular, rojen leta 1915 v Vavti vasi ob Krki, je nazadnje poučeval v Metliki, ob ustanovitvi Belokranjskega muzeja pa je postal njegov ravnatelj. Uredil je Belokranjcem muzej, na katerega so lahko upravičeno ponosni. Poleg svojega dela v muzeju najde prof. Jože Dular čas tudi za pisateljevanje in družbenopolitično delo.

Ravnatelj belokranjskega muzeja v Metliki prof. Jože Dular

Doslej je napisal več knjig. Začel je s poezijo, in sicer z zbirkama Zveste menjave in Trepetajoča luč. Napisal je precej črtic, od katerih je zbral nekatere v knjigi Ljudje ob Krki. V pokrajini doline Krke je našel toliko snovi, da je napisal poseben roman Krka umira. To je slavospev Krki in njenim ljudem, ki je izšel dvakrat. Za delo se je navdušil tudi Oton Župančič, ki je podaril Jožetu Dularju v zahvalo za »Krko« tudi neko svojo knjigo in vanjo zapisal: »Krka ne bo — umrla!« Jože Dular s ponosom hrani to dokaz prijateljstva našega najbolj zaslužnega in popularnega Belokranjca.

In kakšni so profesorjevi načrti? Zbral bo črtice, ki jih je bil napisal v mladih letih in jih objavljal pod psevdonimom Lado Jurez.

JOŽE ŽUPANČIČ

OSNOVNA ŠOLA FRANJO VRUNČ SLOVENJ GRADEC

razpisuje prosti delovni mesti:

- **2 UČITELJEV MATEMATIKE — FIZIKE**

PRU ali P, za nedoločen čas.

Stanovanja ni.

Prošnje sprejema svet šole do 31. decembra 1968.

Marc Chagall (rojen 1887) — »Zeleni violinist« — 1918. leta — olje, New York

Okno v svet - televizija

Prenos slik na daljavo s pomočjo elektromagnetnih valov — televizija — sodi dandanes, poleg časopisov z velikimi nakladami, živobarvnih revij, radia in filma, med najbolj množična sredstva komunikacije. Nekateri menijo, da je sedaj na svetu že okoli 150 milijonov televizijskih sprejemnikov.

Kot eno izmed najbolj praktičnih in dokaj učinkovitih avdiovizualnih sredstev je televizija (ki ji ponekod pravijo tudi »sobni kino«, »dinamični dnevni časopis«, »radio s slikami« ipd.) prodrla tudi v naše učilnice od osnovnih šol do fakultet.

Dosedanje rezultate uporabe televizije pri vzgajanju ter izobraževanju je strnil v zelo zanimivem delu z naslovom **»TELEVIZIJA U VASPITANJU I OBRAZOVANJU« dr. Jovan Đorđević.** Knjigo je kot šesto po vrsti v zbirki »Savremena nastava« izdal Jugoslovanski zavod za proučevanje šolskih in prosvetnih vprašanj v Beogradu.

Avtor je svoja izvajanja razporedil v šest poglavij, tako da se je v uvodu dotaknil nastanka televizije ter njenega nadaljnjega razvoja do današnjih dni; drugo poglavje je za pedagoge privlačno zlasti zato, ker obravnava nekatera vprašanja o vplivu televizije na otroke in mladino; o pomenu in vlogi televizije pri izobraževanju ter vzgajanju je posvečeno tretje poglavje; četrto poglavje prikazuje metodologijo in pregled dosedanjih tujih raziskav na področju edukativne televizije; v predzadnjem — petem poglavju razglablja avtor o tehničnih pogojih za pravilno in uspešno gledanje televizijskega programa, dočim je v zadnjem poglavju objavljena krajša bibliografija knjig, brošur in člankov, ki obravnavajo problematiko televizije, zlasti z aspekta njene uporabe v vzgojne in učne namene. Dodan je tudi 23 enot vsebujoči seznam tujih strokovnih knjig, katerih vsebina se prav tako nanaša na televizijo in s katerimi razpolaga biblioteka Jugoslovanskega zavoda za proučevanje šolskih in prosvetnih vprašanj v Beogradu.

Namen knjige »TELEVIZIJA V VZGOJI IN IZOBRAŽEVANJU« izpod peresa dr. Jovana Đorđevića ima informativni namen in praktični pomen za vsakega učitelja, ki uporablja televizijske oddaje kot učni pripomoček za bogatitev ter poživitev pri izvajanju šolskega programa.

Naša želja je, da bi pravkar navedno delo o pomenu televizije v procesu vzgajanja in izobraževanja vzbudilo v posameznih prosvetnih delavcih željo po načrtnejšem spremljanju učnovzgojnega vpliva edukativne televizije na učence, o čemer ne bi bilo odveč napisati tudi kakšen strokoven članek, ki bi ga — v to smo prepričani — prav rad objavil bodisi naš list ali pa ustrezna strokovna revija.

VIATOR

LJUBEZEN IN SOVRAŠTVO

Francoski psiholog in nevrolog Janet Pierre-Marie-Felix (1859 do 1947), bivši profesor psihologije v Parizu in učenec svetovno znanega nevrologa Jeana-Martina Charcota, sodi skupno z Alfredom Adlerjem in Sigmundom

Freudom v tisto znamenito trojko, ki velja za utemeljitelja globinske psihologije. Njegovo glavno delo je »La medicine psychologique« (1923).

Kljub temu da je izdal vrsto obsežnih in prodornih študij s področja psihopatologije in psihologije vedenja, njegovo ime v javnosti ni toliko znano, kot to zasluži. Morda prav v tem tiči vzrok, da smo ga pri nas začeli prevajati tako pozno. Njegovo knjigo o ljubezni in sovraštvu, ki je pod originalnim naslovom »L'amour et la haine« izšla v Parizu že leta 1932, je sedaj prevedla Alka Skiljan, izdala pa založniška hiša »Naprijed« v Zagrebu. Informativni uvod s podatki o avtorju in njegovem delu je prispeval Rudi Supek.

Knjiga, ki v prevodu nosi naslov »Ljubav i mržnja«, vsebuje piščeva predavanja na College de France. Iz njih je razvidno, da avtor loči štiri temeljna čustva: čustvo napora, čustvo utrujenosti, čustvo tesnobe (žalosti) in čustvo triumfa (veselja), ki katerim prišteje še čustvo praznine. Elementarna čustva imajo vlogo notranjih regulatorjev moči, s katero človek razpolaga, saj ta pri enih čustvih pospešuje svojo aktivnost, pri drugih pa jo zavira ali pa celo zaustavi. Čustvi ljubezen in sovraštvo spadata med višja čustva. Usmerjeni sta proti izbranemu objektu, do katerega ima človek pozitiven oziroma negativen odnos. Svoja izvajanja ilustrira avtor z mnogimi primeri iz svoje bogate klinične prakse.

Janet ne opazuje človekove duševnosti le z vidika njene prilagojenosti okolju, marveč — v nasprotju z ameriškimi behavioristi — posega v globlje plasti njenih dogajanj. Prav zato pa je njegovo delo dragocen pripomoček za vsakogar, ki želi, v smislu prastarega napisa » gnothi seauton« na nekdanjem Apolonovem svetišču v Delfih, temeljito spoznati samega sebe in skrite silnice lastnega ravnanja.

VIATOR

Nove knjige

France Vodnik — »Kritična dramaturgija«. Trinajsti zvezek Razprav in esejev, ki jih izdaja Slovenska matica, prinaša »Kritično dramaturgijo« Franceta Vodnika. Izšla knjiga je v nekem smislu dopolnilo njegovim kritikam, ki so izšle poprej, le da je v »Kritični dramaturgiji« zaobjeta le gledališka kritika, ta pa je malone celotna, kar jo je podal France Vodnik. Kdor je spremljal kritično presojanje Franceta Koblarja — izšlo prav tako pri Slovenski matici — bo z isto zavzetostjo prebiral Vodnikove kritične zapise, ki so v določenem smislu dopolnilo in nadaljevanje prejšnjega dela, iz obojega pa se zrcali zavzeto spremljanje gledališke kulture našega osrednjega gledališča. Izhodiščno spoznanje Franceta Vodnika je: »absolutnega« ali »čistega« gledališča, kjer je gledališče samo sebi namen, ne sme biti, saj je gledališče namenjeno javnosti, s tem pa so postavljene etične in sociološke osnove gledališke predstave. Tako izhodiščno pojmovanje gledališke dejavnosti ljubljanske Drame je bilo F. Vodniku vodilo pri kritiki literarnega dela, postavljenega na oder, predvsem pa celotne poustvaritve. Avtor zaobjema kritiko od 1931 do 1942, razčlenjuje repertoar Drame, nato pa z večjo ali manjšo obsežnostjo govori o posameznih uprizoritvah, ne da bi v sedanji izdaji vsebinsko ali nazorsko karkoli spreminjal. V tem okviru pride včasih do nesorazmerij obravnavanja ali do bolj osebnih apostrofiranj vsebinsko-miselnega območja, toda celotna kritika Franca Vodnika vsebuje prizadevno in barvito podajanje ter tvori zgodovinsko kritični dokument desetletja dramske omike. Zelo uspelo knjižno opremo je izdelal Janez Bernik.

Dino Buzzati — »Zgodba o ljubezni«. Maks Veselko je prevedel za založbo Lipo roman sodobnega italijanskega književnika Dina Buzzatija »Zgodba o ljubezni«. Med deli Buzzatija je »Zgodba o ljubezni« zaznamovana kot modni roman, ki gotovo ni v ožjem izboru najboljšega, kar je Buzzati ustvaril. V bistvu je »Zgodba o ljubezni« roman dvojice, lahkoživega dekleta, ki iz sle zapade prostituciji, in moškim zrelih let, ta pa se v brezupno predani ljubezni ne more razrešiti brezizhodnih vezi ljubezni. Avtor je sledil modnim zahtevam erotičnega podajanja, kjer pride do izraza bolj rutinirano pisanje, kjer tudi cenenost ni izjema, kot pa poglobljeno in širše zaobjeto vprašanje sodobnega človeka in družbe, oziroma pojmovanja ljubezni. Res, da ni mogoče zanikati nekaj kritičnih aluzij na italijansko sodobno družbo, toda v tako neznatni meri, da je očitno, kako se je Buzzati omejil malone le na agonijo erotike omenjene dvojice. Psihološko koketiranje naj bi globlje in v psihološki pogojenosti (brez sociološke) razkrilo dvojico ljubimcev v vsej intimnosti, prepričljivosti, vendar celota ne vliva takega dojma, poprej deluje pisateljevo pisanje dražljivo kot družbenokritično. Buzzati morda ne sodi v vrh sodobne italijanske proze, nedvomno pa bi bolje storil, če bi se odločil za priznano »Il deserto dei Tartari« ali kaj drugega.

Obvladanje samega sebe

Šestinpetdesetletnega Paula A. Chaucharda, pariškega univerzitetnega profesorja na katedri za fiziologijo, doktorja medicine in doktorja znanosti ter specialista za psihofiziologijo živčnega sistema, uvrščajo poznavalci med najbolj znane popularizatorje znanosti s področja nevrologije. Napisal je tudi več razprav, ki sodijo v področje družbenega vedenja in morale ter številne študije, ki obravnavajo razmerje med vero in znanostjo.

Pred kratkim smo v prevodu Ljerke Šifler-Premec dobili hrvaško izdajo njegove knjige »La maîtrise de soi« (»Vladanje samim sobom«; podnaslov: »Psihofiziologija volje«), ki jo je izdala založniška hiša »Naprijed« v Zagrebu, s krajšim uvodom pa opremil Rudi Supek.

V tem dragocenem delu, ki načenja vprašanje človekove volje ter njenega vzgajanja, definira avtor voljo kot cerebralno funkcijo, ki je odvisno od pravilnega delovanja možgan. Kot taka predstavlja volja najvišjo manifestacijo našega organizma in naše duševnosti. Volja pa nima samo svoje fiziološke in psihološke podobe, marveč je tudi odsev človekovega humanističnega stremljenja po harmoničnem upravljanju lastne narave. Tudi bolnik bi moral stremeti za tem, da se bo imel v oblasti, ne pa da se ograjuje z neodgovornostjo, kamor ga zapirajo normalni ljudje, ko ga proglašajo za nenormalnega. »Mi nismo,« trdi avtor, »niti normalni niti abnormalni, ampak ljudje, ki se moramo humanizirati; humaniziranje pa pomeni napredovanje za ceno napora. Tega pa ne bo nikdar nadomestila nobena droga niti takrat, ko je nujno potrebna za olajšanje neke patološke determinante«.

Vzgoja volje je bistvena sestavina vzgoje značaja, problemi ustreznega obvladovanja samega sebe pa zadevajo celotno družbo; zato so, če jih uspešno rešujemo, najboljši kažipot v pravo humanistično kulturo.

Ker se prav učitelji pri svojem delu z zaupanc jim mladino tolikokrat srečujejo s problemom volje, zlasti še pri vodenju pubertetnikov, ki so pogosto razpeti med naraščajočo bujnostjo svojih telesnih sokov in bojem za ideale, pedagogom študij te knjige še prav posebno priporočamo. Miltona Wrighta »Upravljanje samim sobom«, ki je izšla pri hrvaški založbi (Opozarjamo tudi na podobno knjigo »Panorami« v Zagrebu že leta 1955 kot 13. po vrsti v zbirki Biblioteka »Izbor«.)

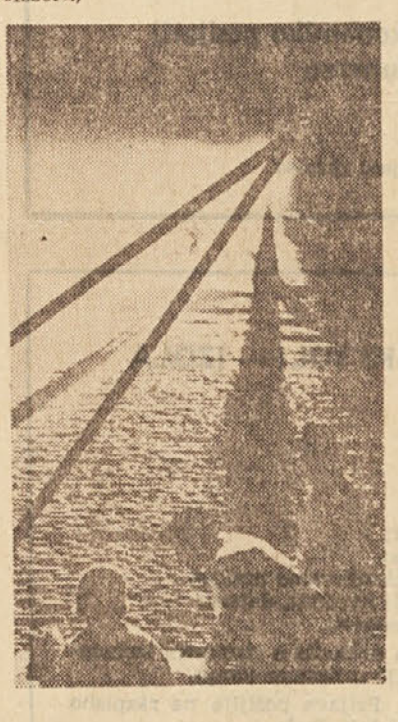

»Slovenska proza 1945-65«

Osnovni nesporazum tiči pri obsegu knjige. »Slovenska proza 1945-1965« se kot antologijski izbor pripovedništva ne more v ustreznem sorazmerju primerjati s podobno, poprej izšlo antologijo lirike, ki je le dala proporcialen prerez pesniškega dogajanja. Ni treba posebej utemeljevati kolicinske različice med nekim pesniškim delom in med prozo, zato bi bilo umestno, da bi se Slovenska matica odločila za antologijski izbor pripovedništva v dveh knjigah, kar bi dalo urednikoma Matjažu Kmecilju in Helgi Glušič-Krisper drugačne izhodiščne možnosti proznega izbora. V taki kolicinski zagrajenosti pa je tudi izbor dosti bolj tvegan, mnogokrat scodvisen od faktorjev, ki ne temeljijo vedno na principu celovitosti dela, na estetsko najboljšem ali na tipičnosti ipd.

V takih okoliščinah sta urednika bila primorana, da odmerita vsakemu od odbranih avtorjev le po en tekst, v tej enakopravni postavitvi najdemo prozo Danila Lokarja, Juša Kozaka, Prežihovega Voranca, Vladimira Kralja, Miška Kranjca, Antona Ingoliča, Ignaca Koprivca, Ivana Potrča, Cirila Kosmača, Mire Miheličeve, Milana Sege, Edvarda Kocbeka, Bena Zupančiča, Pavleta Zidarja, Lojzeta Kovačiča, Smiljana Rozmana, Borisa Pahorja, Andreja Hienga, Dominika Smoleta, Alojza Rebule, Vladimira Kavčiča, Matevža Haceta. Razumljivo je, da pod celovitostjo nekega dela ne smemo šteti celotnega dela, marveč pri romanih, povestih le določen odlomek, ki v pripovedni in problemski značilnosti zaobjame kar se da celovito, zaokroženo enoto. Matjaž Kmecl in Helga Glušič sta se s poznavanjem in pretehtano odločitvijo lotila težavnega dela in ga izpeljala v okviru možnosti. Se več, zdi se, da je izbor, kakršnemu sledimo, pomemben dosežek in važno dopolnilo k poznavanju naše povojne pripovedne ustvarjalnosti v prerezu antologije zgoščenosti. Bralci bodo morda pogrešali še kakšno ime ali morebiti ponekod drug izbor, toda ob tem pride znova do izraza, da je »Slovenska proza 1945—1965« po obsegu le preskromna. Skoda, da se je Slovenski matici izmuznila enkratna priložnost, da bi širše zaobjela antologijo pripovedništva na Slovenskem. Okusna oprema knjige je delo Janeza Bernika.

Otrok včasih noče jesti

Dr. Lev Matajc je v svojem učbeniku pediatrije (Ljubljana, Mladinski knjiga, 1962) zapisal, da je anoreksija ali pomanjkanje apetita simptom, ki ima zelo različno etiologijo. Otrok je lahko neješčen zato, ker je bolan, ali pa zato, ker je bil s strani odraslih deležen nepravilnega obravnavanja v zvezi s hranjenjem, oziroma včasih tudi zato, ker je bilo zaradi raznih drugih vzrokov porušeno njegovo psihično ravnovesje.

Reagiranje staršev na otrokovo neješčnost je zaradi njihove premajhne poučenosti ter naraščajoče zaskrbljenosti pogostokrat napačno, vsled česar se z otrokom neredko znajdejo v slepi ulici. Tedaj morajo — pač glede na etiologijo anoreksije — priskočiti na pomoč ustrezni strokovnjaki n.pr. pediater ali klinični psiholog, v najhujših primerih pa celo pedopsihiater.

Upoštevajoč načelo, da je bolje preprečevati kot zdraviti, sta pediater dr. Zdenka Humar in psiholog Slavica Pogačnik-Toličič napisali poljudno informativno knjižico z naslovom »OTROK ODKLANJA HRANO«.

Pričakujemo, da bo knjižica, ki je izšla kot petnajsto delo v zbirki Knjižnica za starše Cankarjeve založbe v Ljubljani, koristno služila slovenskim staršem pa tudi vsem poklicnim vzgojiteljem, ki morajo biti vsaj okviro seznanjeni s celotno problematiko telesnega in duševnega razvoja doraščajočih otrok in mladine.

Skoraj 70 strani obsegajoča knjižica stane 6,50 N-din.

VIATOR

PEDAGOŠKE MISLI
Prof. dr. STANKA GOGALE

- Stanje v pedagoški znanosti in pedagoški praksi ni nikdar ustaljeno. Obe se stalno razvijata
- V sodobni demokratični družbi je cilj šole ta, da izoblikuje zares izobraženega in vzgojenega človeka, da izoblikuje življenjsko in miselno samostojnega, aktivnega in kritičnega človeka.
- Učiteljevo metodično delo se ne izčrpa s tem, da bi učenec samo znal snov učnega predmeta, tudi se ne zadovolji s tem, da bi dobil učenec kopico posameznih lastnih in razumljenih spoznanj, temveč želi doseči, da bi podajanje učnega predmeta učenca miselno razvijalo in osamosvojilo, da bi razvilo ostrino in prodornost njegovega spoznanja, da bi mu razgrnilo miselni pogled in obzorje, da bi ga usposobilo tudi za samostojno spoznanje in ocenjevanje v praktičnem življenju.

Denar za gradnjo slovenskih šol

Na zadnji občinski seji v Gorici so odobrili denar za gradnjo slovenskih srednjih šol v Gorici v Italiji. Nekaj več kot 191 milijonov lir so namenili za gradnjo slovenskega učiteljišča in gimnazije — liceja v ulici Via Crispi.

S. S.

Komisija za razpis delovnega mesta ravnatelja

EAŠC KOPER

ponovno

razpisuje delovno mesto

RAVNATELJA

Poleg splošnih pogojev mora kandidat izpolnjevati še naslednje pogoje:

1. imeti mora visokošolsko izobrazbo, najmanj 10 let delovnega staža, zadnjih 5 let pedagoško prakso na učno-vzgojnem zavodu. Imeti mora strokovni izpit iz pedagoške stroke.
2. Prednost imajo kandidati, ki imajo prakso v vodenju srednjih šol.
3. Kandidati morajo v vlogi opisati svoje dosedanje delo v drugih organih in organizacijah. Predložiti morajo tudi dokazila, da izpolnjujejo razpisne pogoje.

Kandidatu bo na razpolago družinsko stanovanje v letu 1969.

Nastop službe po dogovoru.

Prijave naj kandidati pošljejo v 20 dneh po objavi na naslov: Razpisna komisija za delovno mesto ravnatelja EAŠC Koper, Kreljeva ulica 5.

Svet moderne umetnosti (26)

Če se da razbrati, da gre pri **Kleejevi** sliki **»Okoli ribe«** (glej reprodukcijo v prejšnji številki) za neobičajno tihožitje, kjer je posredi bolj miselna osnova določenega razvojnega vprašanja, potlej ni težko ugotoviti, da gre Kleeju bolj za bistvo stvari kot za formalno oblikovna vprašanja. Seveda so tudi ta nujno prisotna. Simbolika in slikarska kaligrafija se prepletata s posameznimi stvarnimi predmeti, ki so hote razporejeni nestvarno in brezteže, da bi gledalcu sugerirali mnogopovedno miselno vsebino. Ali lunine mene ne oznanjajo spremenljivo stanje, ali voda v posodah ni pravir žive narave? Ali se je ves miselni svet utrnil slikarju ob osrednjem motivu? Ali je struktura jedra zgolj znamenje ploda z energetsko potenco živega sveta, ali so krivuljasta znamenja posegla celo v atomistiko nežive prirode? Preplet živega, odmrlega in neživega tvori celovito in trajno življenjsko ravnino, človek kakor da počasi in tipaje iztrga naravi skrivnosti iz teme. V ospredju pa je nedvomno meditativna vsebina. Že to območje je ob vsej statičnosti slike po svoji vsebini tako, da ne more več govoriti zgolj o opazovanju in prerisovanju narave, slikar je bodisi ob poznavanju znanosti bodisi ob intuitivnem navezovanju na prirodo — ali ob obojem — zaobjel miselni proces, kakršnega so mu evocirali predmeti iz prirode. Lahko bi celo rekli, da je slikar pretrgal tradicijo podajanja tihožitja, da je tihožitni motiv nekaka »pretveza« za spoznavno odzivnost umetnika.

Kleejeva **»Mati in dete«** daje morda še izrazitejšo formo za slikarjev način izražanja, ki pa pri Kleeju ni ponavljajoč, marveč sila raznoter. V ploskovitem podajanju Klee staplja mater in dete z okoljem v nekako infinitivno prehajanje živega sveta v neživi. Risarske sposobnosti umetnika se izražajo v najbolj skopih potezah, obrisih, zelenkastosvetlomodra barva pa se veže s svetlorjavo. Seveda ni težko ugotoviti: ne gre za neko konkretno, časovno in personalno določljivo motivik, marveč za sugestijo povezanosti celote, tj. svet žive in nežive prirode je nedeljena celota, seveda pa je Klee poudaril materinstvo, ki zadobi v risbi in barvi in meditativnosti povsem originalno, lirično tolmačenje.

Taka mnogopovednost je za Kleeja značilna, ni mu za tisto, kar je na površju, marveč hoče odkriti tisto, kar je za površino, poseg v jedro mu zagotavlja spoznanja bistvene narave. Risba in barva sta mu osebno izrazita in polna, da moremo Kleeja razpoznati, čeprav umetnik ovlada raznolika izrazila, ki so lahko celo dokaj poenostavljena. Pradavnina se izliva v moderno iskanje človeške narave, Kleeju ni tuj humor, poetično vzdušje pa je malone nepogrešljivo, v svoji meditativnosti Klee ne zdrkne na raven suhe in puste racionalnosti, čeravno mu ni tuj racionalni delež dojemanja sveta. Kleeja bi težko uvrstili v eno izmed struj, sam zase stoji. Obe reprodukciji dasta komajda slutiti bogato eruptivno naravo slikarja. Kljub temu, da je morebiti pri nas Paul Klee mnogo manj poznan kot zasluži, pa ga je treba ob Picassu uvrstiti kot enega največjih umetnikov XX. stoletja.

Tudi slikarski svet **Marca Chagalla** razodeva velikega umetnika sodobnosti, ki ga ni mogoče etiketizirati s strujo. Ta, v Franciji živeči Rus iz Vitebska, je odgrnil v svojih slikah nov svet, prisvojiti so si ga hoteli nadrealisti, Chagall je zavrnil vsako vez s to strujo. Svet njegove poetične narave je nepogrešljiva sestavina njegovega izražanja. Paradoks Chagallove mladosti: v Petrogradu je padel pri sprejemnem izpitu v šoli za umetnost. Morda je bilo tako koristno zanj, saj je ohranil nepotvorjeno zmožnost ekspresivnega izražanja, kar se je izkazalo, ko je vstopil v moderno Bakstovo šolo, zlasti pa po odhodu v Pariz. Tu se mu je odprl nov svet. Chagall ni bil sam, vezalo ga je prijateljstvo z B. Cendrarsom, družil se je z Apollinaireom, Modiglianijem, Delaunuyem. Čeprav ne brez začetnega vpliva kubizma in fauvizma, pa je Chagall samostojna umetniška osebnost, Posegal je v spominski svet preteklosti, v sanjski svet poetičnosti, vedno pa ostaja povsem samostojen v odnosu do stvarnosti, nekonvencionalen. Chagall je zapisal v »Mojem dnevniku«:

»Kakšna je ta doba, ki poje himne tehniki in po božje časti formalizem? Naj živi naša zabloda! Revolucija iz temelja, ne samo na površini. Ne nazivajte me za fantasta.«

Osebe in predmeti v Chagallovih slikah, risbah, vitražah izgubljajo težnost. Tu se prepleta spomin z nerazumljenim notranjim svetom, poezija veselja do življenja z vizijo bodočnosti; trpka spoznanja nikoli ne zadobe tistih tragičnih dimenzij, ki se izgubljajo v brezupju. Čeprav je slikar navezan na prirodo, ga mami tisto, kar je skrivnostno, izven zunanjega videza.

V sliki **»Zeleni violinist«** (leta 1918) pride do izraza značilna motivika Chagallovega zgodnjega obdobja, še bolj pa slogovni prijem. Čez vse platno je postavljen v obraz zeleni violinist z rdečimi goslimi v vijoličastem plašču. Proporcionalnost je povsem zavržena, violinist kot da lebdi, opirajoč se na strehi hiš, druge osebe so neznatne, nad njim plava nad oblaki dekle. Lesene hiše, kakršnih se spominja iz Vitebska, so neznatne. Ali ne pozna podobnega neproporcionalnega slikanja tudi srednji vek? Ali ni tam osrednja osebnost predimenzionirana kot pri Chagallu? Chagall je trdno povezan s spominjanjem, z domačim občutjem in svobodno oblikovalno sposobnostjo.

(Nadaljevanje prihodnjič)

Nagrade Ivana Cankarja

Ob letošnji obletnici smrti Ivana Cankarja je Cankarjeva založba razpisala nagrado v višini po 5000 din za leposlovna dela, za esejistiko in za družboslovje oziroma poljudno znanost. Prvič se bodo podelile te nagrade 11. decembra 1969, in sicer za tista najboljša dela omenjenih zvrsti, ki so s svojo vsebino še posebno družbeno in humanistično angažirana ter napisana v skladu z estetskim idejnopolitičnim konceptom založbe.

Za spodbuditev agitacijske propagandne dejavnosti v obliki recenzij in študij o knjigah ali knjižnih zbirkah Cankarjeve založbe je prav tako ustanovljena nagrada za najboljše informacije o knjigah te založbe, objavljene v slovenskih dnevnikih in revijah. Za te recenzije oziroma študije bo podelila založba prihodnje leto tri nagrade v višini 1000, 500 in 500 din.

Vsakdo, ki namerava kandidirati za nagrade, mora najkasneje do 1. decembra poslati založbi dokazne izvode publikacij, v katerih je izšlo informativno gradivo o knjigah Cankarjeve založbe.

DRŽAVNA ZALOŽBA SLOVENIJE

je izdala knjigo

Vilko Vinterhalter:

ŽIVLJENJSKA POT JOSIPA BROZA

Avtor je na podlagi zbranega gradiva podal svojo subjektivno podobo predsednika Tita kot ene najbolj markantnih osebnosti našega časa in pri tem odkril, »da je Tito izjemna, edinstvena, stanovitna, vendar tudi čisto navadna človeška osebnost«.

Knjiga je vzorno opremljena, ima 414 strani in velja v platno vezana 65 din.

Dobite jo v vseh knjigarnah, naročila sprejema tudi uprava

DRŽAVNE ZALOŽBE SLOVENIJE
Ljubljana, Mestni trg 26

GOSTINSKA ŠOLA V CELJU

razpisuje
prosto delovno mesto

UČITELJA za ekonomiko podjetij in strokovno računstvo

Pogoji: P ali PRU

Stanovanja ni.

Rok prijave je 15 dni po objavi razpisa.

Razpisna komisija pri

ITALIJANSKI VAJENSKI ŠOLI — IZOLA

razpisuje
delovno mesto

RAVNATELJA

Pogoji:

1. višja ali visoka izobrazba;
2. strokovni izpit za učitelja;
3. najmanj 5 let vzgojno-izobraževalne prakse;
4. ne sme biti obsojen zaradi kaznivih dejanj;
5. biti mora italijanske narodnosti.

Kandidati morajo predložiti vsa dokazila o strokovni izobrazbi, kratek življenjepis in potrdilo o nekaznovanju.

Razpis velja 15 dni po objavi. Prijave pošljite na razpisno komisijo pri Italijanski vajenski šoli, Izola.

POSOJILA — NOVA OBLIKA SAMOPOMOČI

SAMOPOMOČ prosvetnih in znanstvenih delavcev za Slovenijo, ki je sredi meseca decembra t. l. razposlala vsem šolskim vodstvom okrožnico glede razširitve svoje dejavnosti, daje dodatna pojasnila oziroma podatke:

Prosvetni oziroma znanstveni delavci, ki žele postati člani, naj na pristopnicah izjavijo, če želijo sodelovati tudi pri varčevalni akciji. K okrožnici je priložen tudi vzorec pristopnice, ki ga je treba porazmnožiti.

Dosedanji člani, ki želijo sodelovati pri varčevalni akciji, naj dajo samo dodatno pismeno izjavo.

Novi člani bodo s tem imeli pravico prejemati brezobrestna posojila po čakalni dobi, ki jo je določil upravni odbor.

Prav tako bo določena maksimalna vsota posojila, seveda pa bo le-ta čez pol leta zvišana. Pri vračanju posojila bo treba plačati le režijske stroške.

Pogoji za sprejemanje posojil so
1. redno vplačevanje hranilnih vlog in posmrtnih prispevkov.
naslednji:
1. redno vplačevanje hranilnih vlog in posmrtninskih prispevkov.
2. predložitev potrdila odgovornega predstavnika o višini rednih mesečnih dohodkov in da niso obremenjeni, oziroma koliko znašajo mesečni odtegljaji. Seveda mora biti dana možnost za administrativno odtegovanje.

Posojila se bodo dajala proti vračanju v 10-mesečnih obrokih.

V okrožnici je navedena vloga po 3 din mesečno, vloga pa je lahko tudi višja, kdor bo več vložil, bo imel pravico prejemati posojilo v višjem znesku.

V šolah, kjer bodo poverjeniki prevzeli skrb za pobiranje vlog, naj to store mesečno. Po treh mesecih naj poverjeniki nakazujejo zbrane vsote na naš BANČNI RAČUN 501-8-44. Istočasno naj pošljejo tudi seznam plačnikov s posameznimi zneski.

Razpisna komisija
pri **TEHNIŠKI ŠOLI ZA STROJNO STROKO**

razpisuje
prosta delovna mesta

3 PROFESORJEV — diplomiranih strojnih inženirjev

Prijave, kolkovane z 0,50 N-din, z dokazilom o izobrazbi in življenjepisom pošljite na gornji naslov.

Rok za prijave ze 15 dni po objavi v časopisu. Osebni dohodek po pravilniku. Stanovanj ni.

Novi filmi v kinu...

PERSONA švedski film

Po vsem filmskem svetu znana dela režiserja Ingmarja Bergmana vzbujajo vedno znova živahno zanimanje. Ta nadarjeni ustvarjalec, ki ga imamo v najlepšem spominu po filmih NASMEH POLETNE NOČI, HUDIČEVO OKO, DIVJE JAGODE in DEVIŠKI VRELEC, je po filmu SEDMI PEČAT začel z novim obdobjem svoje ustvarjalnosti, za katero je značilno iskanje v podzavesti junakov, ki se ne zadovoljujejo s površnim življenjem. Takšen koncept gledalcem seveda ni najbolj dojemljiv — posebno še, če prikazuje nenormalnost. Film PERSONA je v tej smeri pretiran — saj nam ne razlaga bistvenih vzrokov za določene, docela nerazumljive reakcije človeka — v tem primeru igralke. Režiserju služi tako stanje na robu realnosti le za njegovo razpletanje filma, ki prikazuje odnos med molčečo igralko in bolniško sestro.

MOŽ IZ ZASTAVLJALNICE

Rod Steiger — letošnji nagrajenec z Oscarjem — je glavni nosilec in tudi kvaliteta tega filma režiserja Sidneya Lumeta. Pretresljiva drama strtega človeka, ki je kot Žid v koncentracijskem taborišču izgubil veselje in ljubezen do življenja in ljudi.

...in na televiziji

PRAVILO IGRE — Francoski film petek, 27. XII.
REŽIJA: Jean Renoir

Klasično delo francoske kinematografije, ustvarjeno tik pred začetkom druge svetovne vojne. V PRAVILU IGRE je bil Renoir hkrati scenarist, avtor dialogov, režiser, proizvajalec in celo igralec. To je v bistvu komedija Alfreda Musseta prenesena v sodobnost, v svet visoke buržoazije. Ta »vesela« drama, kot jo označuje Renoir, ob nastanku ni bila toplo sprejeta in je šele po končani vojni naletela na sprejem, kot ga film zasluži. Film priporočamo gledalcem nad 14 let starosti.

ALICE V ČUDEŽNI DEŽELI — ameriška barvna risanka — sreda, 1. 1. 1969
MATINEJA

Te — ene najboljših Disneyevih risank ni treba posebej predstavljati. Najmlajši TV gledalci — pa tudi odrasli, ki bodo pri močeh, bodo uživali in lepo sprejeli prvi TV spored v novem letu. Starim in mladim torej — najtopleje priporočamo.

DEDEK, KILLIAN IN JAZ — češki — MATINEJA — četrtek, 2. I. 1969

To klasično delo mladinske kinematografije smo že napovedali, pa bo šele 2. I. na sporedu. Režiser Jirži Hanibal, ki ga poznamo po zadnji zgodbi Krap iz filma Magdalena, goljufivka in krap, je ustvaril prav tako neposreden, prisrčen film.

YOYO — francoski, petek, 3. I. 1969

Francoski komik Pierre Etaix, režiser in igralec ubira svoja pota, ki pa temelje na tradicijah nemih burlesk. Film je zato redkobeseden — svoje vzornike pa daleč prekaša za radi poetične note — melanholične resignacije nad nasprotji civilizacije, ki je poosebljena v liku glavnega junaka — vsega naveličanega aristokrata. Priporočamo.

KARTA — angleški film, torek, 7. I. 1969

Angleški film z Alecom Guinnesom je prava angleška komedija, ki nas bo kljub »resnemu« humorju res zabavala.

List izdaja republiški odbor sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije — Izide štirinajstdnevno med šolskim letom — Ureja uredniški odbor.

Odgovorni urednik Drago Ham.

Naslov uredništva: Ljubljana, Poljanska 6-II, tel. 315-585.

Naslov uprave: Ljubljana, Nazorjeva 1, tel. 22-284.

Poštni predal 355-VII.

Letna naročnina 10 N-din (1000 S-din), za šole in druge ustanove 20 N-din (2000 S-din).

Štev. tek. računa: 501-8-26-1.

Tisk: CZP Ljudska pravica.

Smučarski tečaji

Zveza pedagogov telesne kulture SR Slovenije v sodelovanju z Zavodom za šolstvo SRS organizira smučarske tečaje:

1. Od 15.—17. januarja 1969 smučarski seminar za pedagoge telesne kulture v Podkorenu. Cena popolne oskrbe s prijavnino 140 N-din.

2. Dva sedemdnevna tečaja od 18. do 24. in od 25. do 31. januarja 1969 namenjena za šolstvo mladina v Martuljku po izredno ugodni ceni 220 N-din.

3. Dva tečaja, in sicer od 18. do 25; do 31. januarja 1969 rekreacijskega za odrasle smučarje v Podkorenu. Cena celotnega tečaja 260 N-din.

4. Dva tečaja, in sicer od 23. do 29. januarja in od 29. januarja do 4. februarja 1969 namenjena za pridobitev naziva smučarski vodnik ali voditelj v Podkorenu. Popolna oskrba in prijavnina za prvi tečaj 340 N-din in za drugi tečaj 290 N-din.

5. V marcu 1969 rekreacijski sedemdnevni tečaj za odrasle v Mojstrani po izredno ugodni ceni.

Tečaje bodo vodili naši priznani smučarski učitelji Marjan Jeločnik, Jože Uršič, Majda Ankele in drugi. **Pismene prijave pošljite na naslov: Zveza pedagogov telesne kulture SRS, Ljubljana, Tabor 14,** kjer lahko dobite tudi informacije vsak ponedeljek, sredo in petek od 11. do 12. ure, telefon 315-439. Ker je število omejeno, pohitite s prijavami.

Upravni odbor
OSNOVNE ŠOLE »BIBA RÖCK«, ŠOŠTANJ

razpisuje
prosto delovno mesto

- **UČITELJA ZA TELESNO VZGOJO**
  za določen čas od 6. I. do 30. 4. 1969.

Rok prijav do 31. 12. 1968.

Prijavijo se lahko tudi absolventi.

Stanovanja ni.

Delovna skupnost
OSNOVNE ŠOLE REČICA OB SAVINJI

razpisuje
delovno mesto

RAZREDNEGA UČITELJA ZA 5. RAZRED

Pogoj: učitelj(ica)

Rok za predložitev ponudb je 15 dni po objavi razpisa.

Svet OSNOVNE ŠOLE DAVORIN JENKO CERKLJE NA GORENJSKEM

razpisuje
prosto delovno mesto

- **UČITELJA TELESNE VZGOJE**
  za nedoločen čas.

PRU ali P, zaželena ženska.

ELEKTROGOSPODARSKI ŠOLSKI CENTER »BRANKO BRELIH« NOVA GORICA, Cankarjeva 10

razpisuje
naslednja delovna mesta:

a) **UČITELJA ZA STROKOVNO-TEORETIČNE PREDMETE STROJNE STROKE**
P — z visoko industrijsko pedagoško šolo — strojni odsek ali dipl. inženir strojništva ali PRU — z višjo industrijsko pedagoško šolo — strojni odsek ali inženir strojništva.
Prednost imajo kandidati, ki so predhodno končali poklicno šolo ali TSŠ avtomehanske stroke.

b) **3 UČITELJE PRAKTIČNEGA POUKA ZA KOVINARSKO STROKO**
PRU — z višjo industrijsko pedagoško šolo ali inženir strojništva s predhodno končano poklicno šolo kovinarske stroke ali strojni tehnik s predhodno končano poklicno šolo kovinarske stroke in najmanj 5 let delovnih izkušenj na ustreznem delovnem mestu.

c) **2 UČITELJA ZA SLOVENSKI JEZIK**
P — slavist — z visokošolsko izobrazbo.

d) **UČITELJA ZA ZGODOVINO IN DRUŽBENO-POLITIČNO UREDITEV SFRJ**
P — z visokošolsko izobrazbo.

Pogoji:
— za delovna mesta pod točkama a in RDG
— za delovna mesta pod točkama a in b je nastop službe 1. februarja 1969 za nedoločen čas s poskusno dobo do 30. junija 1969,
— za delovna mesta pod točkama c in d je nastop službe 1. februarja 1969 za določen čas do 30. junija 1969.

Za vsa delovna mesta imajo prednost kandidati z daljšo pedagoško prakso oziroma z več leti delovnih izkušenj.

Imeti morajo odslužen vojaški rok.

S stanovanji šolski center ne razpolaga.

Vprašanja in odgovori

VPRAŠANJE:

Po odslužitvi vojaškega roka sta se vrnila dva člana kolektiva osnovne šole v Idriji v delovno organizacijo. Ali sta upravičena do letnega dopusta za celo leto 1968 in ali jima kljub zakonskim določilom lahko dopust plačajo?

ODGOVOR:

Delavec pridobi pravico do letnega dopusta po 11-mesečnem delovnem stažu. Da ima delavec enajst mesecev nepretrganega delovnega staža, se šteje tudi takrat, kadar je prišel iz prve delovne organizacije na delo v drugo delovno organizacijo najkasneje v treh dneh (4. odstavek, 63. člena TZDR). Če je delavec moral prekiniti delovni staž zato, da je šel na odslužitev vojske ali pa iz drugih razlogov, zaradi katerih nastopi mirovanje pravic iz delovnega razmerja (glej 77. in 130. člen TZDR), se delavcu izračuna enajstmesečni delovni staž tako, da se seštejeta dobi pred nastopom in po nastopu mirovanja delovnega razmerja. Razumljivo je, da gre delavcu pravica do dopusta takoj po končanem mirovanju v koledarskem letu, če je še pred mirovanjem pridobil pravico do letnega dopusta, in ni potrebno, da po končanem mirovanju (na primer po prihodu iz vojske) ponovno čaka na enajstmesečni delovni staž.

Delavec, ki je izpolnil pogoj za pridobitev letnega dopusta, ga lahko izrabi v vsakem koledarskem letu, ne glede na to, koliko časa je bil v posameznem koledarskem letu na delu, in sicer v celoti, kolikor je to določeno po merilih splošnega akta delovne organizacije.

Po določilih 63. člena TZDR mora delavec letni dopust izrabiti, delovna skupnost pa je dolžna, da mu to omogoči. Delovna skupnost ne sme dati delavcu denarnega nadomestila namesto letnega dopusta, ker jo sicer zadene prekršek (10. točka 1. odstavka 144. člena TZDR), razen tega pa je lahko delovna skupnost tudi odškodninsko odgovorna delavcu, kateremu ni omogočila, da bi izkoristil pripadajoči dopust. Plačilo letnega dopusta je torej protizakonito in zato ne pride v poštev.

VPRAŠANJE:

M. J. iz Maribora je končal učiteljišče leta 1940 in opravil strokovni učiteljski izpit 1950. leta. Zaposlen je kot učitelj — vzgojitelj od 1. oktobra 1959, ima nad 26 let delovne dobe, dela pa na delovnem mestu, za katerega se po zakonu iz leta 1967 zahteva najmanj višja strokovna izobrazba. Zanima ga, če je dolžan dopolniti svojo izobrazbo?

ODGOVOR:

Po določilih 60. člena zakona o srednjem šolstvu (Ur. l. SRS št. 18/17) si morajo učitelji oziroma vzgojitelji brez izobrazbe, ki se zahteva za delovna mesta, na katerih opravljajo vzgojno izobraževalno delo ob uveljavitvi zakona, pridobiti najpozneje v petih letih od uveljavitve zakona, tj. od 16. 5. 1967 zahtevano izobrazbo, sicer ne smejo več opravljati dela na teh delovnih mestih. Zakon dovoljuje le spregled stroke ne pa tudi stopnje izobrazbe.

Če torej hočete ostati na sedanjem delovnem mestu, boste morali najkasneje do 16. 5. 1972. leta pridobiti višjo strokovno izobrazbo, medtem ko ste strokovni izpit že opravili in tako izpolnili zahtevani pogoj iz 39. člena citiranega zakona.

VPRAŠANJE:

O. S. na Vrhniki sprašuje, kdaj poteče rok za opravljanje strokovnega izpita pedagoškim delavcem, ki so pričeli poučevati po dovršeni šoli brez diplome in ali se šteje čas po nastopu dela ali po opravljeni diplomi na ustrezni kadrovski šoli?

ODGOVOR:

Po določilih 60. člena zakona o osnovni šoli (Ur. l. SRS, št. 9/68 — prečiščeno besedilo) je lahko učitelj na osnovni šoli le tisti, kdor ima predpisano splošno pedagoško in strokovno izobrazbo itd. Ker delavci, ki so pričeli poučevati po dovršeni šoli brez diplome, še ne izpolnjujejo pogoja o predpisani splošni pedagoški in strokovni izobrazbi, so lahko sprejeti na tako delo le za določen čas, praktično torej za deset mesecev (od 1. 9. do 30. 6.), dokler se na razpis ne javi kandidat, ki izpolnjuje razpisane pogoje. Strokovnega izpita taki delavci seveda ne morejo opravljati vse dotlej, dokler si ne pridobijo pedagoške izobrazbe (diploma). Ko pa pedagoško izobrazbo pridobijo, morajo prebiti na vzgojno izobraževalnem delu najmanj dve leti (torej po opravljeni diplomi), da pridobijo pravico opravljati strokovni izpit, vendar ga morajo opraviti najpozneje v petih letih opravljanja tega dela (64. člen citiranega zakona). Delavci, ki pa imajo ustrezno pedagoško in strokovno izobrazbo in so imeli ob uveljavitvi tega zakona oziroma bodo imeli do 27. 12. 1968 pet ali več let delovne dobe v vzgojno izobraževalnem delu, morajo opraviti strokovni izpit najpozneje do 27. 12. 1968.

VPRAŠANJE:

L. N. iz Čemšenika je 22. maja opravljala strokovni izpit in ima popravni izpit iz slovenskega jezika. Zanima jo, kdaj lahko opravlja popravni izpit, ker v priročniku za prosvetne delavce piše, da morajo preteči od odpravljanja strokovnega izpita trije meseci in ali se v ta čas štejejo tudi počitnice? In še, ali lahko opravlja popravni izpit tudi pozneje, kot je rok?

ODGOVOR:

Strokovni izpiti za učitelje se opravljajo v času od 1. 10. do 31. 5. Kandidat za opravljanje strokovnega izpita, ki ima popravni izpit, ima pravico opravljati popravni izpit že po enem mesecu od opravljenega strokovnega izpita, vendar v že navedenem času (1. 10. do 31. 5.), ko izpitna komisija dela. Lahko pa od opravljanja strokovnega izpita do opravljanja popravnega izpita preteče tudi daljši čas.

Glede na povedano vam svetujem, da se prijavite za opravljanje popravnega izpita najkasneje do 31. maja 1969 in se s komisijo dogovorite za točen datum.

VPRAŠANJE:

F. M. je dobila enosobno stanovanje od občinske skupščine, ki pa ji ne zadostuje za dve osebi (njo in doraščajočega sina), zato je zaprosila za drugo stanovanje (eno in pol sobno ali dvosobno), vendar je bila prošnja odbita. Nato je zaprosila za zamenjavo in ji tudi ni bilo ugodeno, ker baje po pravilniku TIS zamenjave niso dopustne. Zato sprašuje, kakšne pogoje mora prosvetni delavec izpolnjevati, da ima prednost pri dodelitvi stanovanj in ali res prosvetni delavec, ki je od družbe že prejel eno stanovanje, nima pravice prositi za drugo, večje stanovanje?

ODGOVOR:

Po zakonu o stanovanjskih razmerjih (Ur. l. SFRJ, št. 11/66 — prečiščeno besedilo) imajo pravico oddajati stanovanja občanom družbeno-političnе skupnosti, državni organi, delovne organizacije, druge pravne osebe in občani, ki so kot investitorji zgradili ali si kako drugače pridobili hiše ali stanovanja. Imetniki stanovanjske pravice lahko tudi zamenja svoje stanovanje za stanovanje drugega uporabnika, vendar se morata z zamenjavo stanovanj strinjati oba imetnika stanovanjske pravice in tudi oba stanodajalca.

Način in pogoje oddajanja stanovanj pa regulira organizacija za gospodarjenje s stanovanjskim fondom ali druge pravne osebe na osnovi statuta ali posebnega pravilnika o oddajanju stanovanj v najem, kakor tudi o posojilih za gradnjo stanovanj. Določbe teh splošnih aktov se morajo seveda ob uporabi spoštovati in se je treba po njih obvezno ravnati. Če torej takšna zamenjava stanovanja, kot jo predlagate, po pravilniku o oddajanju stanovanj TIS ni dopustna in če se stranka v drugem stanovanju, v katerega naj bi se vselili, ne strinja z zamenjavo, tega ne boste mogli izsiliti. Zato vam svetujem, da poskusite z namenskim varčevanjem pri banki, istočasno pa zaprosite za posojilo za nakup stanovanja pri vaši delovni organizaciji oziroma TIS.

VPRAŠANJE:

A. B. iz Cerknega navaja, da je bila v začetku 1929. leta premeščena kot večina slovenskih učiteljev v srednjo Italijo in da je dočakala kapitulacijo Italije, ko je bila na počitnicah v Cerknem. Že 15. 9. 1943 je pričela z delom pri organizaciji partizanskega šolstva, pouk v šolah pa je pričel 17. 10. 1943. Ko je zaprosila za pokojnino, ji je bila priznana posebna doba le od 17. 10. 1943 dalje. Ker je takrat imela itak čez 39 let pokojninske dobe, se ni pritožila. Glede na določbe zakona o dopolnitvah temeljnega zakona o pokojninskem zavarovanju (Ur. l. SFRJ št. 32/68) sprašuje ali velja ta zakon tudi za učitelje, ki so poučevali na partizanskih šolah med vojno? Nadalje, kakšno korist bi imela, če ji priznajo status borca in kam bi se morala obrniti za obnovo postopka?

ODGOVOR:

Določbe zakona o dopolnitvah temeljnega zakona o pokojninskem zavarovanju (Ur. l. SFRJ, št. 32/68) o pridobivanju, odmeri in uživanju starostne pokojnine borcev NOV pred 9. 9. 1943 veljajo tudi za tiste borce NOV, ki so postali jugoslovanski državljani po mirovni pogodbi z Italijo oziroma, ki so bili po memorandumu o soglasju o Svobodnem tržaškem ozemlju z dne 5. oktobra 1954 izenačeni v pravicah in dolžnostih z jugoslovanskimi državljani, če so stopili v narodnoosvobodilni boj oziroma začeli aktivno in organizirano delo v narodnooosvobodilnem boju do 13. oktobra 1943.

Omenjeni zakon velja tudi za učitelje, ki izpolnjujejo zgoraj navedene pogoje. Glede na to, da vam je bila posebna doba z odločbo že priznana od 17. oktobra 1943. dalje, ne izpolnjujete pogojev citiranega zakona. Kolikor bi Vam bil priznan status borca pred 9. 9. 1943, bi imeli po temeljnem zakonu o pokojninskem zavarovanju znatno večje ugodnosti, kakor jih imate sedaj, ko se Vam posebna doba šteje le od 17. 10. 1943. dalje.

Sicer pa so zavodi za socialno zavarovanje dolžni po 2. členu citiranega zakona, da po uradni dolžnosti odmerijo nove pokojnine vsem, ki so do dneva, ko je začel veljati ta zakon, uveljavili pravico do pokojnine (starostne, družinske, invalidske).

VPRAŠANJE:

O. Š. Ptujska gora navaja, da je svet šole na svoji seji izglasoval, da se dodatek za nadurno delo poveča za 50 odstotkov in da se tako obračuna vse nadure za nazaj do septembra 1968. Tako je 50 odstotkov vsega denarja, ki je bil namenjen za zvišanje osebnih dohodkov, razdeljen med učitelje, ki opravljajo nadurno delo, ostalih 50 odstotkov pa med ostale učitelje. Na centralni šoli je za 3,5 učitelja nadur na višji stopnji, na dolsej ni bilo nobenega raznisa. V smernicah izvršnega sveta je jasno napisano, da so dodatna sredstva namenjena za dvig osebnih prejemkov učiteljev, ne pa nadurnega dela. Zato sprašuje, če se sme pravilnik o delitvi osebnih dohodkov popravljati za nazaj in s tem spreminjati vrednost nadure za nazaj ter izplačevati razlike za nadure za nazaj in ali se sme jemati denar za nadure, če je namenjen za osebne dohodke?

ODGOVOR:

Za razlago vprašanja, od kdaj velja statut oziroma drug splošni akt (pravilnik ipd.), je treba uporabiti neposredno ustrezna ustavna načela. Po 1. odstavku 154. člena ustave SFR Jugoslavije predpis ne more veljati za nazaj, razen če tega ne predvideva zakon. Zato je nedvomno, da veljajo ta načela tudi za vse splošne akte, ki jih sprejema delovna skupnost, ki torej v nobenem primeru ne morejo veljati za nazaj. Prav tako splošni akt ne more veljati, dokler ni objavljen. Po 152. členu ustave SFR Jugoslavije morajo namreč biti splošni akti objavljeni, preden začnejo veljati. Med objavo in dejavnostjo mora preteči določen rok (»vacatio legis«), ki znaša po citiranem ustavnem določilu osem dni, razen če ni iz opravičenega razloga predpisan krajši rok. To pravilo splošnih aktov delovnih skupnosti. Za nih aktivo delovnih skupnosti. Zato mora splošni akt vsebovati določilo, na kakšen način bo objavljen, potem ko ga bo sprejel samoupravni organ, in nadalje, v katerem roku po objavi bo splošni akt začel veljati.

Ta pravila veljajo tako za sprejemanje splošnih aktov, kakor tudi za spreminjanje ali dopolnjevanje splošnih aktov, ki se seveda s sklepi samoupravnih organov ne morejo spreminjati ali dopolnjevati, temveč po postopku, ki je predpisan za sam sprejem splošnega akta.

Ker velja vsak predpis le vnaprej, tako tudi splošni akt, ne pa za nazaj, splošni akt ne more vsebovati določil glede osebnega dohodka, ki bi veljala za nazaj, zlasti ne takrat, kadar bi taka veljavnost za nazaj delavca prikrajšala pri delitvi sredstev za osebne dohodke. Iz navedenih razlogov torej ni mogoče izplačevati razlike za nadure za nazaj.

Glede vprašanja števila nadur pa se povsem strinjam z vami, da jih je treba omejiti in po možnosti razpisati in zasesti delovna mesta oziroma ustanoviti nova delovna mesta bodisi s polnim ali krajšim delovnim časom in nuditi možnost zaposlitve nezaposlenim prosvetnim delavcem.

Janko Brunet
dipl. pravnik